

Πρεσβεία της Ελλάδας στο Βερολίνο
Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Εκπόνηση -Σύνταξη:

Μαρία Μουσουράκη, Γραμματέας ΟΕΥ Γ΄
Ευστράτιος Κανέλλης, ΠΕ Α΄ Διοικητικού- Οικονομικού

Επιμέλεια: Θεόδωρος Ευπολιάς, Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄

Βερολίνο, Ιανουάριος 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΛΑΔΟΥ	4
A.1 Περιγραφή Κλάδου - Γενικά Χαρακτηριστικά.....	4
A.2 Ιστορική Αναδρομή.....	4
A.3 Συγκριτική σπουδαιότητα του κλάδου	6
B. ΠΡΟΣΦΟΡΑ.....	9
B.1 Δομή Παραγωγής.....	9
B.2 Εξέλιξη Παραγωγής.....	9
B.3 Παραγωγική δυναμικότητα κλάδου	10
B.4 Τεχνολογία παραγωγής.....	13
B.5 Βαθμός κάθετης ολοκλήρωσης στον κλάδο	14
B.6 Προοπτικές στην εξέλιξη της παραγωγής	15
Γ. ΖΗΤΗΣΗ	17
Γ.1 Μέγεθος αγοράς.....	17
Γ.2 Αγοραστική συμπεριφορά και προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης.....	19
Δ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	22
Δ.1 Ροές εμπορίου- ανάλυση εισαγωγών/εξαγωγών.....	22
Δ.2 Δασμολογικό καθεστώς και μη δασμολογικά εμπόδια.....	24
Ε. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ	26
Ε.1 Δομή αγοράς – Δίκτυα Διανομής	26
Ε.2 Βαθμός συγκέντρωσης	27
Ε.3 Παρουσία ελληνικών προϊόντων.....	28
Ε.4 Τιμές λιανικής πώλησης.....	29
ΣΤ. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	33
ΣΤ.1 Νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του κλάδου.....	33
Πεδίο Εφαρμογής.....	34
Ετικέτα- Σήμανση	34
Χρηματοδότηση.....	39

ΣΤ.2 Επιπτώσεις θεσμικού πλαισίου στον ανταγωνισμό	41
Z. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	43
Z.1 Παράγοντες που επηρεάζουν ζήτηση –προσφορά	43
Z.2 Προοπτικές ελληνικών προϊόντων	45
H. ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	48

A. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΛΑΔΟΥ

A.1 Περιγραφή Κλάδου - Γενικά Χαρακτηριστικά

Οι όροι «βιολογικά προϊόντα» ή «προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας», όπως και οι όροι «βιολογικός» και «οικολογικός», καθώς επίσης και η ετικέτα «από ελεγχόμενη βιολογική καλλιέργεια» είναι νομικά προστατευμένοι όροι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ). Αναφέρονται σε προϊόντα των οποίων τα συστατικά κατά 95% προέρχονται από τη βιολογική γεωργία. Επομένως ο χαρακτηρισμός ενός προϊόντος ως βιολογικού έχει να κάνει με τον τρόπο παραγωγής του.

Στη βιολογική γεωργία απαγορεύεται η προσθήκη βελτιωτικών γεύσης, τεχνητών γεύσεων και χρωστικών ουσιών, ωστόσο επιτρέπεται η χρήση ορισμένων μόνο πρόσθετων συστατικών. Σε ό,τι αφορά στον τρόπο καλλιέργειας των βιολογικών προϊόντων απαγορεύονται τα συνθετικά φυτοφάρμακα, ενώ επιτρέπονται ελεύθερα τα οργανικά λιπάσματα. Η χρήση λιπασμάτων αζώτου είναι περιορισμένη.

Στη βιολογική κτηνοτροφία επιτρέπεται η αγορά ζωοτροφών, ωστόσο η οποιαδήποτε τροφή παρέχεται στα ζώα απαγορεύεται να είναι γενετικά τροποποιημένη και μόνο σε περιορισμένη ποσότητα μπορεί να προέρχεται από τη συμβατική γεωργία.

Το θεσμικό πλαίσιο για τα βιολογικά προϊόντα θα αναλυθεί περαιτέρω σε επόμενη ενότητα.

A.2 Ιστορική Αναδρομή

Η παραγωγή βιολογικών προϊόντων εμφανίστηκε ως απάντηση σε οικολογικές και οικονομικές κρίσεις του 20ου αιώνα. Σύμφωνα με την Ένωση Βιομηχανίας Οικολογικών Τροφίμων (BÖLW) της Γερμανίας, οι πρώτοι παραγωγοί βιολογικών καλλιεργειών εισήγαγαν μοντέλα αγροτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής ιδιαίτερα φιλικών προς το περιβάλλον για ηθικούς αλλά και για οικονομικούς λόγους. Κατά τον 20ο αιώνα, με την ανάπτυξη των επιστημών της υγείας και της διατροφολογίας, αλλά και των νέων αιτημάτων που προέκυψαν για την ανάγκη προστασίας της φύσης και του περιβάλλοντος, καθώς και για έναν πιο υγιεινό τρόπο διαβίωσης σε ένα ολοένα και περισσότερο βιομηχανοποιημένο, αλλά και βαλλόμενο από ρύπους περιβάλλον, αρκετός κόσμος άρχισε να στρέφεται σε πιο υγιεινούς τρόπους διαβίωσης και διατροφής. Τα μοντέλα που αναπτύχθηκαν αρχικά στη λεγόμενη 'πράσινη'

διαδικασία παραγωγής προϊόντων, αποτελούν προπομπό των σημερινών μεθόδων βιώσιμης γεωργίας και διαχείρισης τροφίμων, ποτών και καλλυντικών.

Κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα στη Γερμανία, άρχισαν να αναπτύσσονται οι ιδέες της βιολογικής γεωργίας και των βιολογικών καλλιεργειών. Ως αποτέλεσμα αυτών, το 1971 ιδρύεται η Ένωση για τη Βιολογική Γεωργία στη νοτιοδυτική Γερμανία η οποία από το 1979 μετονομάστηκε σε Bioland, οπότε και πιστοποιήθηκε το εμπορικό της σήμα. Το 1987, η αρχική ένωση άλλαξε το όνομά της σε Σύνδεσμο Βιολογικής Γεωργίας (Bioland Verband für organisch-biologischen Landbau eV).

Η βιολογική γεωργία ενισχύθηκε τις δεκαετίες του '70 και του '80 από το περιβαλλοντικό κίνημα με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των βιολογικών καλλιεργειών. Το 1988 ενώθηκαν όλες οι ενώσεις βιολογικών καλλιεργειών στην «Ομάδα Εργασίας για τη Βιολογική Γεωργία» (AGÖL), με αποτέλεσμα την οργάνωση των συμφερόντων αυτών των ενώσεων και τη θέσπιση κάποιων πρώτων -κοινά αποδεκτών- κανόνων σχετικά με τη βιολογική καλλιέργεια. Το 1989 η βιολογική γεωργία χρηματοδοτήθηκε για πρώτη φορά από την ΕΕ. Μετά την ένωση της Γερμανίας, μεγάλες επιχειρήσεις και της πρώην ανατολικής Γερμανίας άρχισαν να δραστηριοποιούνται ενεργά στον τομέα.

Τα επόμενα χρόνια (δεκαετία '90) η ανάπτυξη συνεχίστηκε με γοργούς ρυθμούς με την ίδρυση νέων ενώσεων και συλλόγων βιολογικών καλλιεργειών, οι οποίοι άρχισαν να καταδεικνύουν, δια μέσω της ενεργού τους δράσης, τη σημαντικότητα του κλάδου. Το 2002 διαλύεται η «Ομάδα Εργασίας για τη Βιολογική Γεωργία» και ιδρύεται η Ένωση Βιομηχανίας Οικολογικών Τροφίμων (BÖLW). Κατά την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα οι νέες περιβαλλοντικές απαιτήσεις και τα νέα περιβαλλοντικά πρότυπα, συνέχισαν να δίνουν ώθηση στον κλάδο της βιολογικής καλλιέργειας.

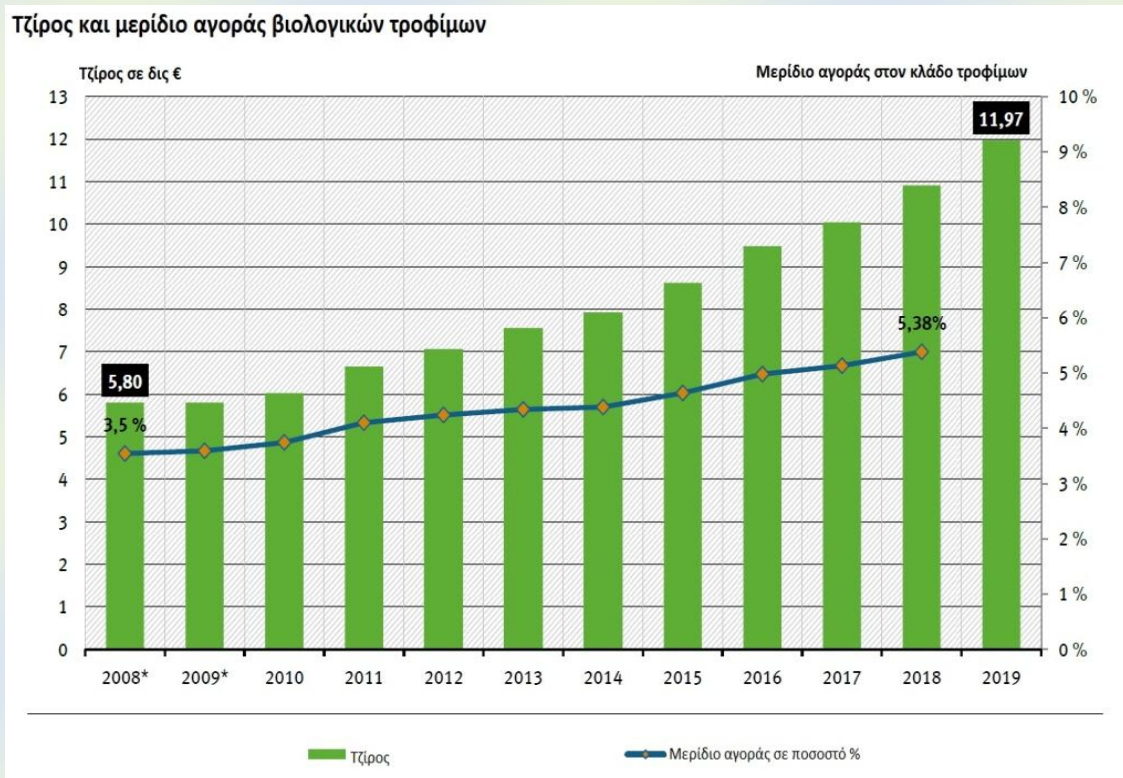
Ο κλάδος των βιολογικών προϊόντων στη Γερμανία συνεχίζει να παρουσιάζει εξαιρετική άνθηση κατά την τελευταία πενταετία. Περισσότερα από 80.000 είδη με βιολογική σφραγίδα είναι αυτή τη στιγμή διαθέσιμα στα γερμανικά καταστήματα λιανικής πώλησης, τα περισσότερα εκ των οποίων είναι τρόφιμα (κυρίως φρούτα/λαχανικά, ζεστά ροφήματα, όσπρια, βότανα και μπαχαρικά, ψωμί και ξηρές τροφές).

Σύμφωνα με την Ένωση Βιομηχανίας Οικολογικών Τροφίμων (BÖLW) το 2018 οι πωλήσεις βιολογικών τροφίμων αντιπροσώπευαν το 5,3% της συνολικής αγοράς τροφίμων με κύκλο εργασιών σχεδόν 11 δις € ενώ το επόμενο έτος υπήρξε μια αύξηση στον κύκλο εργασιών της τάξεως του 10%, καταγράφοντας συνολικό τζίρο περί τα 11,9 δις €. Το ποσοστό των πωλήσεων των βιολογικών

τροφίμων σε σχέση με τη συνολική αγορά τροφίμων για το 2019 ανήλθε σε 5,7%.

Στο Γράφημα 1 αποτυπώνεται με τη μορφή διαγράμματος η διαχρονική εξέλιξη του τζίρου του κλάδου βιολογικών τροφίμων και του μεριδίου αγοράς του στον κλάδο τροφίμων, κατά την τελευταία 10ετία.

Πηγή: Umwelt Bundesamt –Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Βερολίνου

Γράφημα 1: Η διαχρονική εξέλιξη στον τζίρο και στο μερίδιο επί της αγοράς τροφίμων του κλάδου βιολογικών τροφίμων

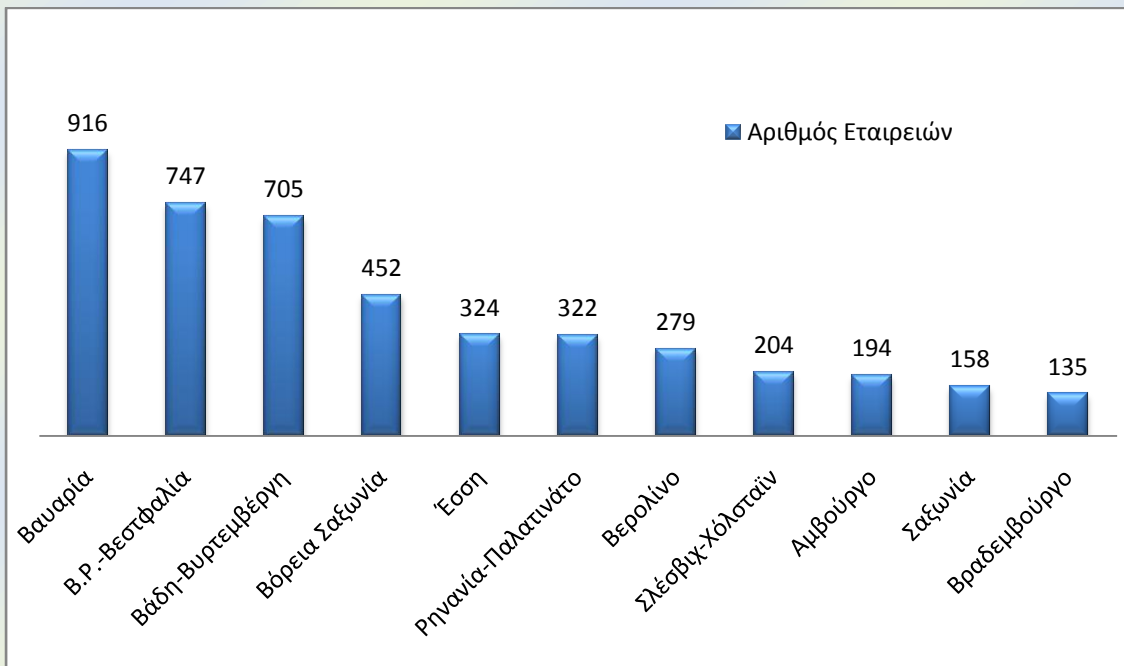
A.3 Συγκριτική σπουδαιότητα του κλάδου

Οι Γερμανοί στρέφονται ολοένα και περισσότερο στην κατανάλωση βιολογικών προϊόντων και ειδικότερα τροφίμων. Οι αριθμοί των πωλήσεων αυξάνονται συνεχώς και τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι πάνω από το 90% των καταναλωτών που ζουν στη Γερμανία χρησιμοποιούν βιολογικά προϊόντα τουλάχιστον μία φορά το χρόνο. Δεδομένου μάλιστα ότι η ποικιλία των διαθέσιμων ειδών στην αγορά βιολογικών προϊόντων αυξάνεται συνεχώς, ένας στους τέσσερις καταναλωτές στη Γερμανία διατρέφεται σε σταθερή βάση με βιολογικά προϊόντα.

Οι μέρες κατά τις οποίες τα βιολογικά τρόφιμα ήταν διαθέσιμα μόνο σε ειδικές αγορές και καταστήματα λιανικής έχουν παρέλθει. Σήμερα, τα βιολογικά τρόφιμα έχουν βρει τη θέση τους στα ράφια και στους διαδρόμους των υπεραγορών και των εκπτώτικων καταστημάτων.

Πρωτοπόροι στην κατανάλωση βιολογικών προϊόντων είναι οι κάτοικοι των νότιων ομόσπονδων κρατιδίων της χώρας, στα οποία μάλιστα καταγράφεται και ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων (παραγωγοί, μεταποιητές, έμποροι και εισαγωγείς) που χρησιμοποιούν την κρατική οργανική ετικέτα για την εμπορία των προϊόντων τους στη Γερμανία.

Πηγή: Statista - Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Βερολίνου

Γράφημα 2: Αριθμός επιχειρήσεων ανά ομόσπονδο κρατίδιο στη Γερμανία των οποίων τα προϊόντα φέρουν την κρατική οργανική σφραγίδα

Όσον αφορά στα συγκριτικά πλεονεκτήματα των βιολογικών τροφίμων, έχουν διεξαχθεί διάφορες έρευνες, οι οποίες ως επί το πλείστον έχουν δείξει ότι τα βιολογικά καλλιεργούμενα τρόφιμα έχουν αυξημένη θρεπτική αξία. Δεδομένου μάλιστα ότι τα βιολογικά τρόφιμα πρέπει να πληρούν σημαντικά αυστηρότερες απαιτήσεις από τα προϊόντα συμβατικής γεωργίας, η συντριπτική πλειοψηφία των μελετών καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι τα πλεονεκτήματα κατανάλωσής τους για την υγεία είναι σημαντικά. Σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Βιομηχανίας Βιολογικών Τροφίμων (BÖLW) μερικά από τα ως άνω πλεονεκτήματα συμπυκνώνονται ως εξής:

-Μέχρι και 300 πρόσθετα μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγή συμβατικών γεωργικών προϊόντων. Ο αριθμός των επιτρεπόμενων ουσιών για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων είναι σημαντικά χαμηλότερος.

-Οι γενετικώς τροποποιημένες καλλιέργειες απειλούν τη βιοποικιλότητα και θα μπορούσαν να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στους πληθυσμούς των εντόμων. Η γενετική μηχανική ωστόσο δεν χρησιμοποιείται στην κατασκευή βιολογικών προϊόντων.

-Οι βιοκαλλιεργητές δε χρησιμοποιούν συνθετικά χημικά φυτοφάρμακα. Αντ' αυτού, οι βιο-αγρότες βασίζονται στη χρήση βιοδυναμικών και οργανικών παρασκευασμάτων στις καλλιέργειές τους.

-Η καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων είναι βιώσιμη και φιλική προς το περιβάλλον αφού η κατανάλωση ενέργειας που απαιτείται για αυτή είναι σημαντικά χαμηλότερη. Τα θρεπτικά συστατικά που χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη των φυτών παραμένουν στο έδαφος και έτσι τα φυτά αναπτύσσονται φυσικά. Αντιθέτως, τα συμβατικά τρόφιμα είναι γενικά πιο επιβλαβή για το κλίμα λόγω των υψηλότερων ενεργειακών τους αναγκών. Η αποφυγή της χρήσης συνθετικών φυτοφαρμάκων οδηγεί επίσης σε μειωμένη κατανάλωση ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα μειώνει τις εκπομπές αερίων που βλάπτουν το κλίμα.

-Η βιολογική τροφή δεν περιέχει τεχνητά συντηρητικά ή ενισχυτικά γεύσης. Τα συμβατικά τρόφιμα περιέχουν μια ποικιλία τεχνητών συντηρητικών και βελτιωτικών γεύσης. Στα προϊόντα βιολογικής ποιότητας χρησιμοποιούνται μόνο φυσικά συντηρητικά. Το αποτέλεσμα είναι μια πιο φυσική γεύση της τροφής.

-Οι βιοκαλλιεργητές αποδίδουν μεγάλη σημασία στην ευημερία των ζώων τους. Σε σύγκριση με τους συμβατικούς τρόπους κτηνοτροφίας, τα ζώα στις βιολογικές φάρμες έχουν περισσότερο υπαίθριο χώρο διαθέσιμο για την διαβίωσή τους.

B. ΠΡΟΣΦΟΡΑ

B.1 Δομή Παραγωγής

Η Γερμανία είναι η μεγαλύτερη αγορά βιολογικών τροφίμων στην Ευρώπη. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο ανέρχονται σε 16.451 (Ιανουάριος 2020) και οργανώνονται σε διάφορους συνδέσμους. Ο μεγαλύτερος σύνδεσμος βιολογικών προϊόντων είναι ο Bioland με 8.154 μέλη και ακολουθείται από τον Naturland με 3.922 μέλη και τον Demeter με 1.695 μέλη. Σημειώνεται ότι κατά το προηγούμενο έτος οι επιχειρήσεις ανέρχονταν σε 15.669¹. Σύμφωνα με στοιχεία του Statista περισσότερα από 80.000 προϊόντα με βιολογική σφραγίδα διατίθενται στην αγορά λιανικής. Τα εγγεγραμμένα βιολογικά αγροκτήματα ανέρχονται σε πάνω από 33.000 τα οποία αντιστοιχούν σε περίπου 16.000 στρέμματα (1,6 εκ. εκτάρια). Σε σχέση με τη συνολική καλλιεργήσιμη γη της Γερμανίας, η έκταση βιολογικής καλλιέργειας αποτελεί περίπου το 10%.

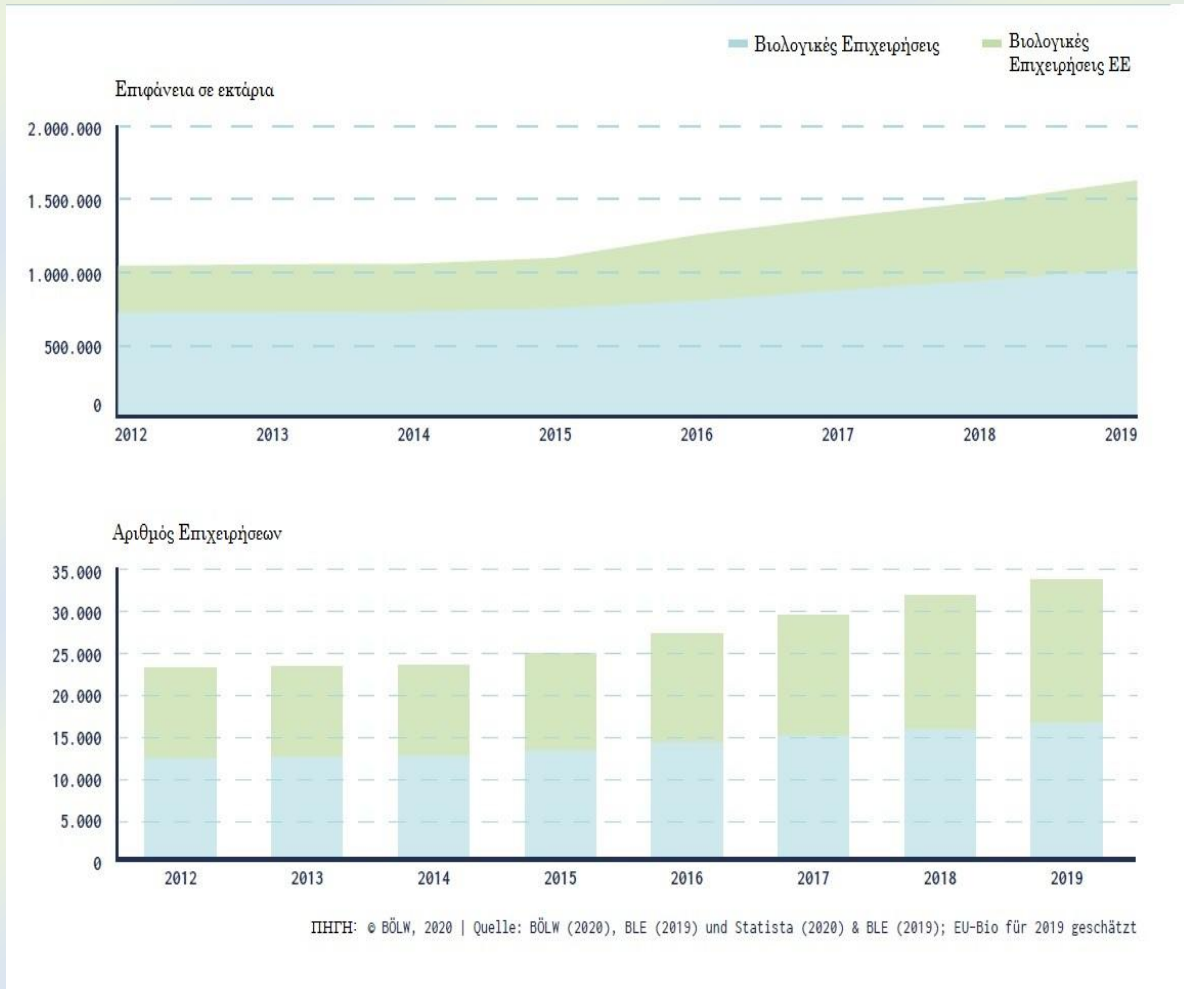
B.2 Εξέλιξη Παραγωγής

Η παραγωγή βιολογικών προϊόντων ακολουθεί ανοδική πορεία κατά τα τελευταία χρόνια, κάτι το οποίο αποδεικνύεται τόσο από την αύξηση της καλλιεργούμενης γης με βιολογικές μεθόδους, όσο και από την αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται σε αυτό τον τομέα. Όπως διαφαίνεται και στο Γράφημα 3, η έκταση καλλιεργήσιμης γης στη Γερμανία κατά το 2019 ανέρχεται στα 1.000.000 εκτάρια (10.000 στρέμματα), από τα 700.000 (7.000 στρέμματα) που ήταν το 2012. Στο ίδιο διάγραμμα αποτυπώνονται επίσης οι αντίστοιχες τιμές και στο σύνολο της ΕΕ.

Μπορεί μεν οι αναφερόμενοι δείκτες παραγωγής του κλάδου να μη σημειώνουν «εκρηκτική» αύξηση από το ένα έτος στο άλλο, ωστόσο αυτό που μπορεί κανείς να παρατηρήσει είναι η σταθερότητα της ανοδικής πορείας και των δύο δεικτών. Η ετήσια αύξηση των επιχειρήσεων και της βιολογικά καλλιεργούμενης γης καταδεικνύει τη σταθερή αύξηση της παραγωγής βιολογικών προϊόντων.

---

¹ Τα στοιχεία προέρχονται από το ετήσιο τεύχος του Branchen Report 2020 της Ένωσης Βιομηχανίας Βιολογικών Τροφίμων

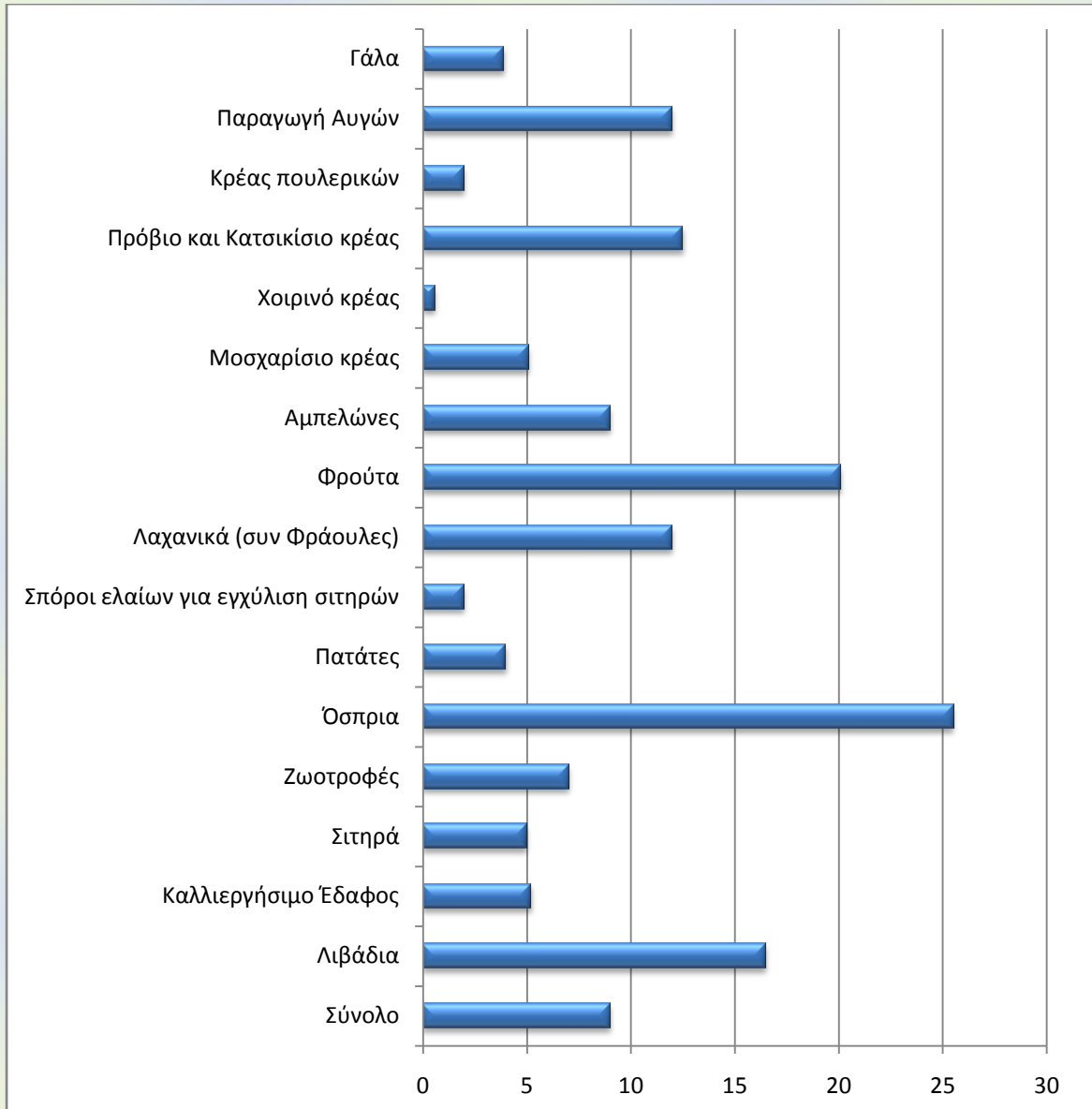

Γράφημα 3: Η εξέλιξη της παραγωγής βιολογικών προϊόντων σε Γερμανία και ΕΕ

B.3 Παραγωγική δυναμικότητα κλάδου

Ο κλάδος των βιολογικών ειδών αποτελείται από προϊόντα τα οποία παρουσιάζουν μεταξύ τους διαφορετική δυναμική.

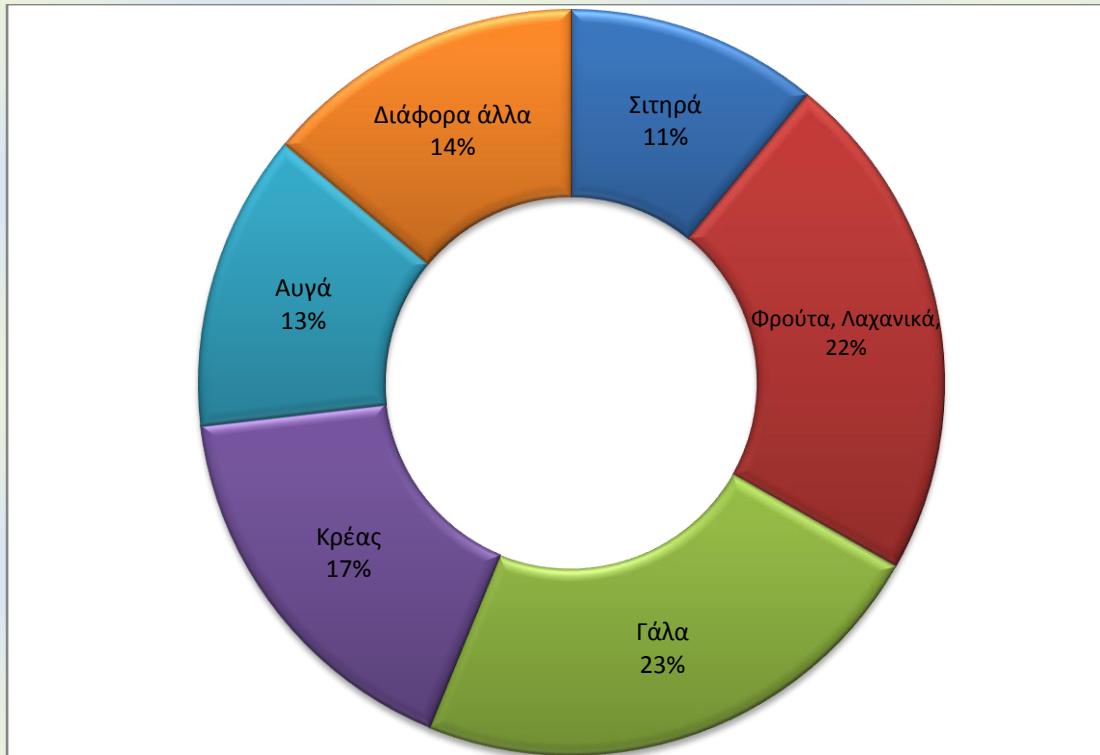
Στο Γράφημα 4, παρακάτω, παρουσιάζονται ανά κατηγορία προϊόντος τα ποσοστά που καταλαμβάνουν τα βιολογικά τρόφιμα στη συνολική παραγωγή τροφίμων. Ξεχωρίζουν τα βιολογικά όσπρια με ποσοστό άνω του 25% στη συνολική παραγωγή οσπρίων και τα φρούτα με ποσοστό 20% στη συνολική παραγωγή φρούτων.

Πηγή: BÖLW –Επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Βερολίνου

Γράφημα 4: Μερίδιο (%) βιολογικών ειδών σε συνολική παραγωγή τροφίμων (ανά κατηγορία προϊόντος) καθώς και βιολογικών εκτάσεων γης (ανά είδος καλλιέργειας) σε συνολική έκταση καλλιεργήσιμης γης

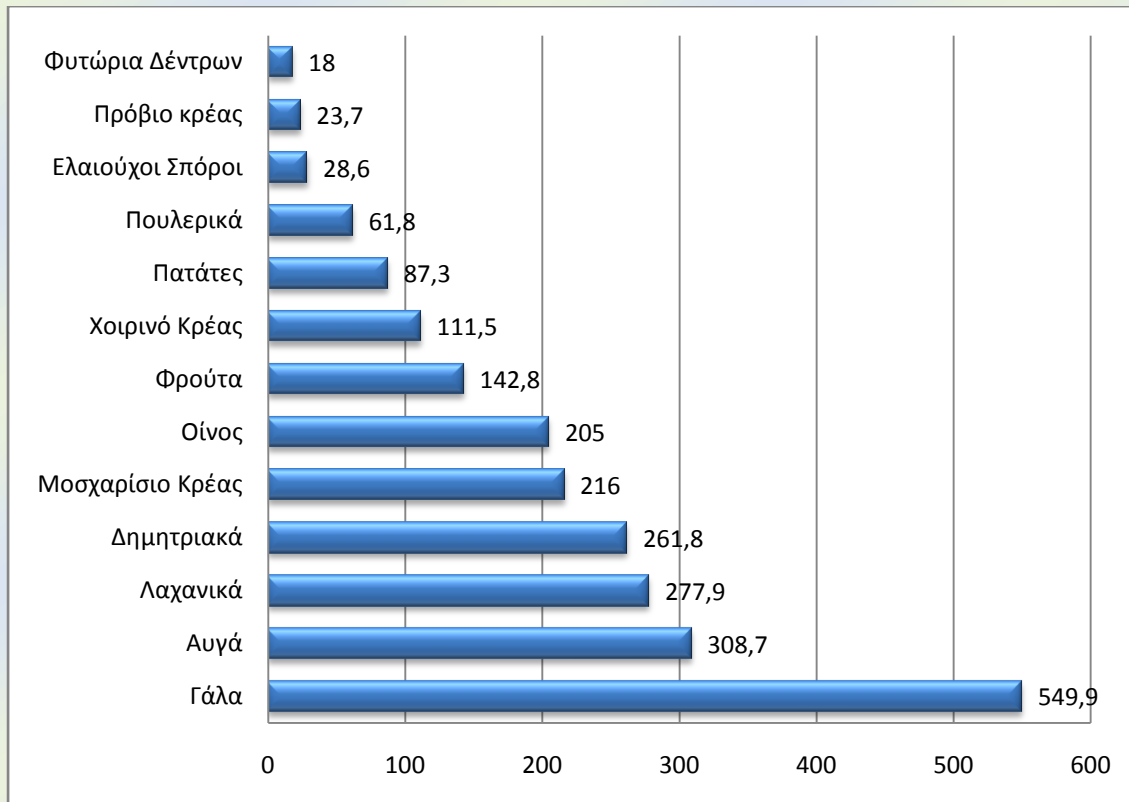
Στο Γράφημα 5 απεικονίζεται το μερίδιο των εσόδων το οποίο κατέγραψε η κάθε ομάδα βιολογικών τροφίμων επί του συνολικού τζίρου του κλάδου τροφίμων για το έτος 2018. Την πρώτη θέση κατέχει το γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα με ποσοστό 23% , ενώ ακολουθούν τα φρούτα και τα λαχανικά με ποσοστό 22% και το κρέας με ποσοστό 17%.

Πηγή: Foodwatch.org -Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Βερολίνου

Γράφημα 5: Μερίδιο εσόδων ανά ομάδα (βιολογικών) προϊόντων επί συνολικού τζίρου κλάδου βιολογικών τροφίμων για το έτος 2018

Πιο συγκεκριμένα, για το έτος 2018 ο συνολικός τζίρος των γαλακτοκομικών προϊόντων ανήλθε στα 550 εκ. €, τοποθετώντας τη συγκεκριμένη ομάδα προϊόντων στην κορυφή των εσόδων του κλάδου βιολογικών τροφίμων. Στη δεύτερη θέση της σχετικής κατάταξης, βρίσκονται τα βιολογικά αυγά με συνολικό τζίρο ύψους 309 εκ. € και στην τρίτη θέση τα λαχανικά με τζίρο 288 εκ. € (βλ. Γράφημα 6).

Πηγή: BÖLW – Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Βερολίνου

Γράφημα 6: Έσοδα από πωλήσεις βιολογικών ειδών ανά κατηγορία προϊόντος για το έτος 2018
(σε εκ. €)

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι το γάλα, τα φρούτα και λαχανικά, τα αυγά και το κρέας αναδεικνύονται τα πιο σημαντικά προϊόντα του κλάδου βιολογικών τροφίμων.

B.4 Τεχνολογία παραγωγής

Ο όρος «βιολογικό» ως χαρακτηριστικός προσδιορισμός μπροστά από ένα προϊόν, μαρτυρά την ιδιαίτερη διαδικασία με την οποία αυτό έχει παραχθεί. Πιο συγκεκριμένα όπως αναφέρεται και στην Ενότητα Α.1. της παρούσας έρευνας, κατά την παραγωγική διαδικασία των βιολογικών προϊόντων οι χημικές διεργασίες αποφεύγονται και επιβάλλεται η χρήση φυσικών μεθόδων (με τις εξαιρέσεις που προβλέπει η νομοθεσία για χρήση ορισμένων μόνο πρόσθετων συστατικών). Σε αδρές γραμμές η χρήση χημικών και συνθετικών φυτοφαρμάκων καθώς και των εύκολα διαλυτών τεχνητών λιπασμάτων ή γενετικής μηχανικής δεν αποτελούν επιτρεπόμενες μεθόδους στη παραγωγική διαδικασία.

Πιο συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά την παραγωγή βιολογικών γεωργικών προϊόντων, όπως προκύπτει από την μελέτη σχετικών επιστημονικών μελετών η καλύτερη βάση για υγιή και υψηλής απόδοσης βιολογικά προϊόντα είναι ένα «ζωντανό», υγιές και εύφορο για καλλιέργεια έδαφος. Οι καλλιεργητές βιολογικών προϊόντων (βιο-καλλιεργητές) συνδυάζουν την παραδοσιακή γνώση για την καλλιέργεια της γης με τα τελευταία ευρήματα από τις έρευνες που σχετίζονται με τη βιολογική παραγωγή προκειμένου να ενισχύσουν τη γονιμότητα του εδάφους. Οι βιο-καλλιεργητές διασφαλίζουν μέσω της χρήσης παραδοσιακών-φυσικών μεθόδων (αντί χημικών) ότι τα φυτά απορροφούν τα θρεπτικά συστατικά πιο αποτελεσματικά, ότι είναι ανθεκτικά έναντι μολυσματικών ασθενειών και ζιζανίων. Η υιοθέτηση προηγμένων τεχνολογικά μεθόδων και καινοτομιών έχει αποδειχθεί κατά τα τελευταία χρόνια ότι μπορεί να βελτιώσει τη σχέση ποιότητας παραγόμενου προϊόντος προς ποσότητα χρησιμοποιούμενων συντελεστών παραγωγής στις βιολογικές καλλιέργειες και άρα να οδηγήσει στη λεγόμενη οικονομικότητα της βιολογικής παραγωγής. Με αυτόν τον τρόπο οι αγρότες βιολογικών προϊόντων καταφέρνουν να ενισχύσουν την υγεία των φυτών και να επιτύχουν σταθερές αποδόσεις.

Η καλή διαβίωση των ζώων μαζί με μία σειρά παραγόντων υγιεινής εκτροφής τους είναι ο ακρογωνιαίος λίθος στη βιολογική κτηνοτροφία. Στα ζώα που εκτρέφονται με κατάλληλα επιλεγμένες βιολογικές τροφές και άφθονο καθαρό αέρα, ενώ παράλληλα απολαμβάνουν την εκτροφή τους σε μεγάλες εκτάσεις λιβαδιών, αυξάνεται η ποιότητα ζωής και υγείας τους. Στα ζώα αυτά επίσης παρέχεται περισσότερος χρόνος για την ανάπτυξή τους σε σχέση με το χρόνο που δίνεται για την ανάπτυξη των συμβατικών ζώων. Τέλος τα ζώα βιολογικής προέλευσης υπόκεινται σε πολύ λιγότερες και πιο περιορισμένες επώδυνες παρεμβάσεις κατά τη διάρκεια της ζωής τους και σε περίπτωση ασθένειάς τους χρησιμοποιούνται αποκλειστικά φυσικές μέθοδοι θεραπείας, όπως ο βελονισμός και η ομοιοπαθητική, αντί των συμβατικών φαρμάκων. Η βάση της βιολογικής κτηνοτροφίας είναι η καλή σωματική αλλά και ψυχική υγεία των ζώων. Ωστόσο και εδώ απαιτείται εξειδικευμένη τεχνογνωσία από τον παραγωγό.

B.5 Βαθμός κάθετης ολοκλήρωσης στον κλάδο

Στον κλάδο των βιολογικών προϊόντων παρατηρείται μια προχωρημένη μορφή καθετοποίησης. Αρκετοί από τους παραγωγούς δραστηριοποιούνται τα τελευταία χρόνια και στην αγορά λιανικής πώλησης διαθέτοντας παράλληλα ολοκληρωμένο δίκτυο από υπεραγορές και καταστήματα τροφίμων με βιολογικά προϊόντα, τα οποία αρκετά συχνά πληρούν υψηλότερα πρότυπα από τα ευρωπαϊκά και είναι εγγυημένα χάρη στην κάθετη παραγωγή και τους αυστηρούς ελέγχους σε όλα τα στάδια, από την κατασκευή των πρώτων υλών έως την τυποποίηση, τη συσκευασία και το μάρκετινγκ, στο οποίο αποδίδουν

μεγάλη σημασία για την προβολή και τη θέση των προϊόντων τους στα ράφια των γερμανικών καταστημάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτών των καθετοποιημένων εταιρειών παραγωγής και εμπορίας βιολογικών προϊόντων στην γερμανική αγορά είναι η “Alnatura”, η “Bio-Company” και η “denn’s Biomarkt”. Επίσης είθισται και η παρουσία βιολογικών παραγωγών στις λεγόμενες “Wochenmarkt” της Γερμανίας, δηλαδή υπαίθριες λαϊκές αγορές.

B.6 Προοπτικές στην εξέλιξη της παραγωγής

Η ζήτηση για γεωργικά προϊόντα και δη για τρόφιμα, ζωοτροφές και ενεργειακές καλλιέργειες θα συνεχίσει να αυξάνεται σημαντικά στο μέλλον, δεδομένης της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού. Λόγω αυτής της εξέλιξης, η γεωργία θα πρέπει να παράγει περισσότερα στο μέλλον απ’ ό,τι σήμερα. Από την άλλη πλευρά, η σύγχρονη, εντατική, συμβατική γεωργική παραγωγή προκαλεί ήδη σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα. Η πίεση για βιολογική/οικολογική γεωργία, επομένως, είναι υψηλή. Συνολικά, η βιολογική γεωργία είναι γνωστή ως μια ιδιαίτερα περιβαλλοντικά βιώσιμη μορφή γεωργίας, με θετικές επιπτώσεις στις περιβαλλοντικές παραμέτρους που καθοδηγούνται έντονα από την αρχή της αειφορίας (BMEL, 2018).

Επιπροσθέτως με την Ατζέντα 2030, τα Ηνωμένα Έθνη συμφώνησαν για τους 17 Στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης (SDG). Η γεωργία είναι ένας θεμελιώδης τομέας για την επίτευξη των SDGs. Ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) υποστηρίζει ολιστικά οικολογικά συστήματα γεωργίας, βασισμένα τόσο στην παραδοσιακή γνώση όσο και στην καινοτομία. Οι προσπάθειες μοντελοποίησης σε παγκόσμια κλίμακα δείχνουν ότι μια γενικά πιο περιβαλλοντικά βιώσιμη γεωργία μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν ελέγχεται τόσο η παραγωγή, όσο και η κατανάλωση φυτικών και ζωικών προϊόντων, καθώς και τα απόβλητα τροφίμων. Προς την κατεύθυνση αυτή μεταξύ των ολιστικών και οικολογικά προσανατολισμένων συστημάτων παραγωγής, η βιολογική γεωργία έχει αναδειχθεί ως ιδιαίτερα επιτυχημένη, τόσο σε τοπικό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο και, ως εκ τούτου, έχει τη δυνατότητα να συμβάλει αποφασιστικά σε αυτόν τον ολιστικό μετασχηματισμό του γεωργικού και επισιτιστικού συστήματος. Ωστόσο, αυτή η αξιολόγηση κρίνεται τα τελευταία χρόνια ως αμφιλεγόμενη. Μελέτες που έχει αναθέσει το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Διατροφής και Γεωργίας (BMEL) σε ανεξάρτητους αναλυτές καταλήγουν στο ότι οι αποδόσεις της βιολογικής γεωργίας σε σύγκριση με εκείνες της συμβατικής είναι χαμηλότερες. Στη Γερμανία επί παραδείγματι καταγράφονται κενά απόδοσης που κυμαίνονται από -19% έως -45% (BMEL, 2019). Οι χαμηλότερες αποδόσεις προκύπτουν ως αποτέλεσμα της ανάγκης κατοχής μεγαλύτερων εκτάσεων γης για την παραγωγή της ίδιας ποσότητας προϊόντος συγκριτικά με τη συμβατική γεωργία. Σε αυτό το πλαίσιο, συγκριτικές αναλύσεις των

περιβαλλοντικών επιπτώσεων των συμβατικών και βιολογικών συστημάτων καλλιέργειας καταλήγουν σε διαφορετικά αποτελέσματα.

Οι Sanders and Hess (2019)² δημοσίευσαν μια ολοκληρωμένη συγκριτική ανάλυση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της συμβατικής και βιολογικής γεωργίας. Οι παράμετροι που ελήφθησαν υπόψη περιελάμβαναν την προστασία του νερού, τη γονιμότητα εδάφους, τη βιοποικιλότητα, την προστασία και προσαρμογή του κλίματος, την αποδοτικότητα των πόρων και την καλή μεταχείριση των ζώων. Η εργασία περιελάμβανε μια προσπάθεια προσδιορισμού της κατάλληλης τιμής αναφοράς για κάθε παράμετρο προκειμένου να καταλήξει στο ποια από τις δύο (συμβατική ή βιολογική γεωργία) θα επιβληθεί περισσότερο στο μέλλον στον ολιστικό μετασχηματισμό του γεωργικού και επισιτιστικού συστήματος.

Σε κάθε περίπτωση, όπως έχει αποτυπωθεί και σε πρόσφατη έρευνα του Γραφείου ΟΕΥ Βερολίνου για τον κλάδο των φρούτων στη Γερμανία (<https://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/72661>) η ροπή των Γερμανών καταναλωτών προς την υγιεινή διατροφή και την κατανάλωση προϊόντων τα οποία παράγονται με βιώσιμο και με σεβασμό προς το περιβάλλον τρόπο, έχει αυξητική τάση κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, με αποκορύφωμα την πρόσφατη πανδημία του κορωνοϊού, κατά τη διάρκεια της οποίας η ποσότητα των βιολογικών τροφίμων που πωλήθηκαν αυξήθηκε σημαντικά, στοιχείο το οποίο θα αναλυθεί εκτενέστερα παρακάτω.

Με βάση τα προαναφερθέντα άλλωστε και στην παρούσα έρευνα, οι προοπτικές στην εξέλιξη της παραγωγής των βιολογικών προϊόντων διαφαίνονται ιδιαίτερα θετικές. Όπως διαφαίνεται και στο Γράφημα 3, η ήπια αλλά σταθερή ετήσια αύξηση του αριθμού των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων και της επιφάνειας καλλιεργήσιμης γης καταδεικνύει ότι η παραγωγή βιολογικών προϊόντων αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται τα επόμενα χρόνια.

---

² https://www.thuenen.de/media/publikationen/thuenen-report/Thuenen_Report_65.pdf

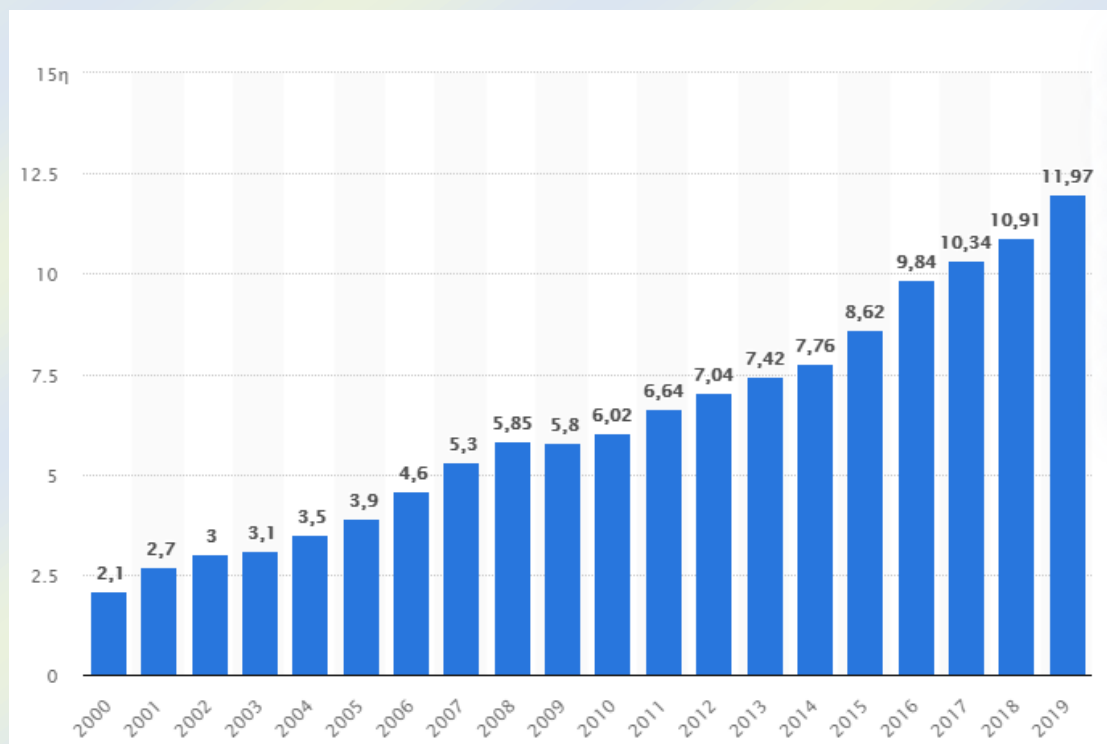
Γ. ΖΗΤΗΣΗ

Γ.1 Μέγεθος αγοράς

Η Γερμανία είναι η μεγαλύτερη αγορά βιολογικών προϊόντων στην Ευρώπη και η δεύτερη μεγαλύτερη παγκοσμίως μετά τις ΗΠΑ. Περισσότερα από 80.000 είδη με σφραγίδα «βιολογικής προέλευσης» είναι επί του παρόντος διαθέσιμα στις αγορές λιανικής της Γερμανίας, με το μεγαλύτερο μέρος αυτών να είναι τρόφιμα (κυρίως ζεστά ροφήματα, βότανα, μπαχαρικά και ψωμί ή άλλα προϊόντα φούρνου).

Όπως προκύπτει από το Γράφημα 7, οι πωλήσεις βιολογικών ειδών σημειώνουν κάθε χρόνο νέο ρεκόρ πωλήσεων στη Γερμανία. Για το 2019 οι πωλήσεις βιολογικών προϊόντων άγγιξαν τα 12 δις €, με την αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος να ανέρχεται στο 10%, ενώ κατά την τελευταία 10ετία τα έσοδα διπλασιάστηκαν (100% αύξηση το 2019 σε σύγκριση με το 2009).

Ο ρυθμός ανάπτυξης του δείκτη εσόδων του κλάδου μετά την οικονομική κρίση του 2009 κυμαίνεται μεταξύ 4% και 11%. Επίσης και σε παγκόσμιο επίπεδο οι πωλήσεις συνεχίζουν να σημειώνουν συνεχή και σταθερή αύξηση.

Πηγή: Statista

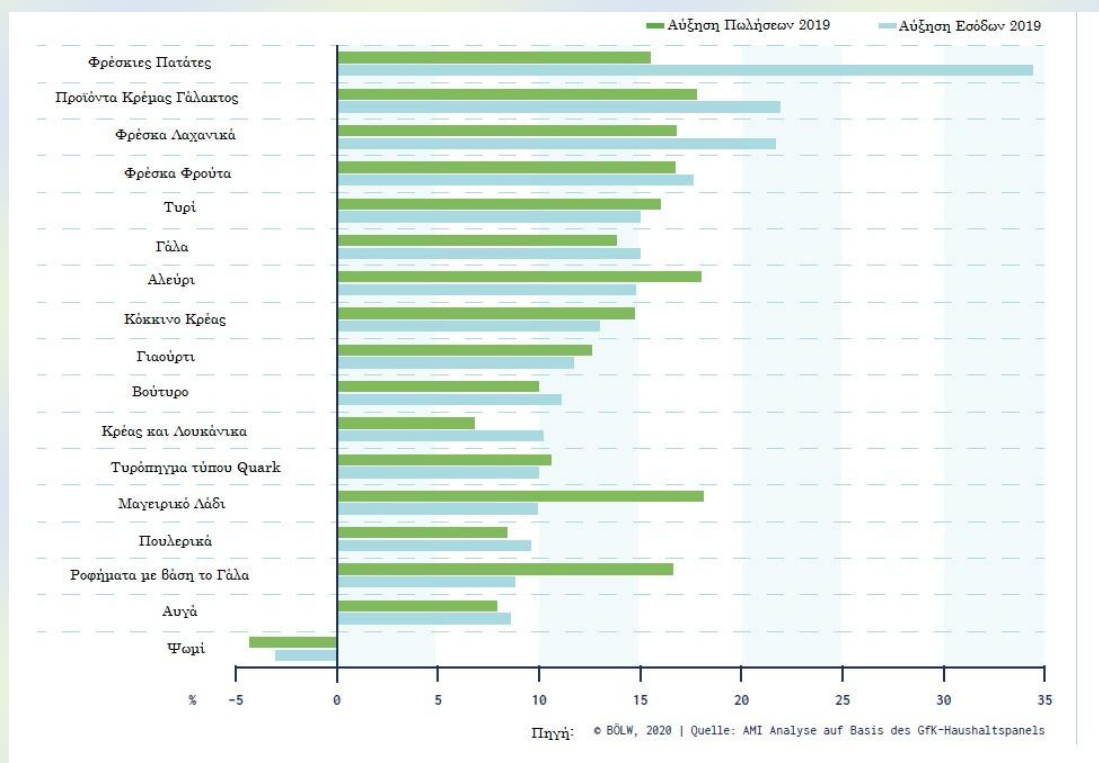
Γράφημα 7: Έσοδα από βιολογικά τρόφιμα στη Γερμανία από το 2000 έως το 2019 (σε δις €)

Στις πωλήσεις του κλάδου βιολογικών προϊόντων στο λιανεμπόριο, σύμφωνα με την Ένωση Βιομηχανίας Οικολογικών Τροφίμων (BÖLW), κυριαρχούν τα βιολογικά τρόφιμα με τζίρο 7,13 δις € (ποσοστό 60% επί του συνολικού τζίρου).

Μελετώντας το γράφημα 7 και αναλύοντας την εξέλιξη του τζίρου στον κλάδο κατά τα τελευταία έτη, παρατηρείται αύξηση κατά 5,1% από το έτος 2016 στο έτος 2017 και αύξηση κατά 5,5% από το έτος 2017 στο έτος 2018. Το 2019, η αύξηση του τζίρου σχεδόν διπλασιάστηκε (+9,7%), γεγονός που μαρτυρά ότι και ο ρυθμός αύξησης του ετήσιου τζίρου των βιολογικών προϊόντων βαίνει ανοδικά. Επομένως φαίνεται ότι η αγορά του συγκεκριμένου κλάδου συνεχίζει να μεγαθύνεται και να δημιουργεί συνεχώς νέες ευκαιρίες.

Ωστόσο, δε συνέβαλε κάθε βιολογικό προϊόν εξίσου στην αύξηση του τζίρου του κλάδου. Στο παρακάτω Γράφημα 8 αποτυπώνεται η μεταβολή που παρουσίασαν ορισμένα βιολογικά προϊόντα το 2019, τόσο σε πωλήσεις, όσο και σε έσοδα: η σημαντικότερη αύξηση εσόδων σημειώθηκε από τις φρέσκες πατάτες, ενώ τη μεγαλύτερη αύξηση σε πωλήσεις κατέγραψε το αλεύρι και το μαγειρικό λάδι.

Γράφημα 8: Ποσοστιαία μεταβολή πωλήσεων και εσόδων ανά βιολογικό προϊόν (2019)

Γ.2 Αγοραστική συμπεριφορά και προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης

Το μεγαλύτερο μερίδιο στην κατανάλωση βιολογικών προϊόντων εκτιμάται ότι καταλαμβάνουν παραδοσιακά στη Γερμανία τα φρέσκα φρούτα και λαχανικά. Την τελευταία δεκαετία, το μερίδιο των δαπανών των νοικοκυριών σε βιολογικά τρόφιμα και ποτά έχει σχεδόν διπλασιαστεί και έτσι ανήλθε για το έτος 2019 σε 6% από 3,2 % που ήταν το 2009. Τα περισσότερα βιολογικά τρόφιμα & ποτά (2/3 όλων των δαπανών για βιολογικά προϊόντα) αγοράζονται σε καταστήματα λιανικής πώλησης τροφίμων. Οι εβδομαδιαίες υπαίθριες αγορές (Wochenmärkte) μολονότι έχουν ισχυρή τάση ανάπτυξης, πιθανότατα και συνέπεια της τάσης προς περιφερειοποίηση, το ποσοστό των βιολογικών τροφίμων που αγοράζονται από αυτές είναι ιδιαίτερα χαμηλό.

Η ενότητα αυτή δε θα μπορούσε να εξεταστεί χωρίς τη σύνδεση της με τα αναφερόμενα στην ανωτέρω ενότητα 'B.6' η οποία εξετάζει τις μελλοντικές προοπτικές παραγωγής του κλάδου, ή εναλλακτικά θα μπορούσαμε να πούμε και προσφοράς, αφού η προσφορά είναι αλληλένδετη με τη ζήτηση.

Σύμφωνα με την Ένωση Βιομηχανίας Οικολογικών Τροφίμων (BÖLW), η αυξανόμενη τάση των ανθρώπων για διατροφή εκτός σπιτιού λόγω του σύγχρονου τρόπου διαβίωσης με τους γρήγορους ρυθμούς της καθημερινότητας και την πολύωρη εργασία, καθώς επίσης και η τάση για ολοένα και περισσότερο βιώσιμη και υγιεινή διατροφή δείχνουν ότι δημιουργούν νέες, σημαντικές ευκαιρίες και προοπτικές για την εγχώρια κατανάλωση βιολογικών προϊόντων.

Δεδομένου μάλιστα ότι τα βιολογικά προϊόντα έχουν εισχωρήσει για τα καλά σε επιχειρήσεις εστίασης και ταχυφαγεία, οι επαγγελματίες του χώρου τροφίμων και της εστίασης αποδεικνύουν τα τελευταία χρόνια ότι έχουν μεγάλη εμπιστοσύνη στη χρήση βιολογικών πρώτων υλών και τροφίμων και επηρεάζουν έτσι την προτίμηση των πελατών τους- τελικών καταναλωτών.

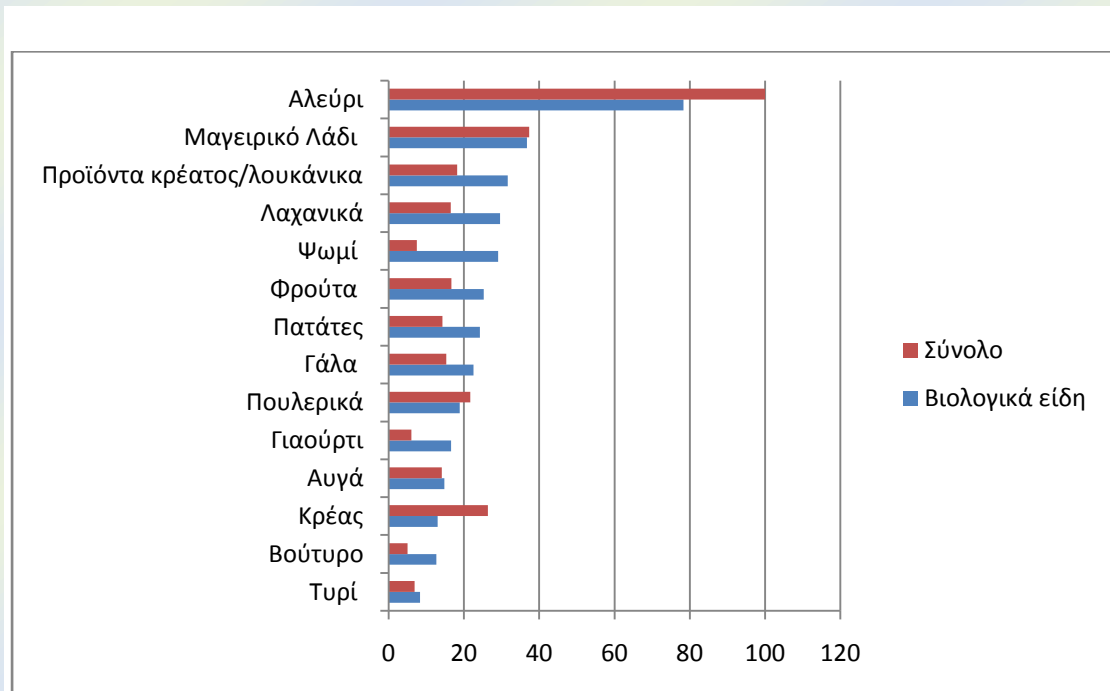
Η πανδημία με τα μέχρι στιγμής δεδομένα φαίνεται ότι επιδρά καταλυτικά στην αύξηση της κατανάλωσης βιολογικών ειδών και δη τροφίμων. Οι αριθμοί πωλήσεων για τα πιο δημοφιλή βιολογικά προϊόντα όπως φρούτα, λαχανικά, πατάτες, αλλά και γάλα, γιαούρτι και βούτυρο αυξήθηκαν σημαντικά και μάλιστα πολύ περισσότερο από τα συμβατικά προϊόντα της κατηγορίας τους. Η πώληση ψωμιού, της οποίας η ζήτηση είχε μειωθεί κατά πολύ τα τελευταία δύο χρόνια, αυξήθηκε ξανά με γοργούς ρυθμούς καταγράφοντας το 2020 τη μεγαλύτερη κατανάλωση των τελευταίων ετών, δεδομένου ότι οι πελάτες ξόδεψαν κατά 29% περισσότερα χρήματα από ότι τον Μάρτιο του 2019.

Η κατάσταση είναι διαφορετική για προϊόντα όπου η διαφορά τιμής μεταξύ βιολογικών και συμβατικών είναι ιδιαίτερα υψηλή: στην περίπτωση του κρέατος και των πουλερικών, τα νοικοκυριά ξόδεψαν περισσότερα χρήματα σε

συμβατικά προϊόντα, αν και οι ρυθμοί ανάπτυξης για τα βιολογικά είδη της κατηγορίας τους είναι επίσης σημαντικοί.

Σύμφωνα με προσφάτως δημοσιευθέντα στοιχεία σχετικά με τις πωλήσεις βιολογικών τροφίμων για το α' εξάμηνο του 2020 όλα τα είδη καταστημάτων πώλησης βιολογικών τροφίμων δημιούργησαν σημαντικά περισσότερες πωλήσεις από ό, τι το αντίστοιχο εξάμηνο του 2019. Οι πωλήσεις κατά το α' τρίμηνο 2020 σε όλα τα σημεία πώλησης βιολογικών τροφίμων αυξήθηκαν κατά 33% συγκριτικά με την ίδια περίοδο το 2019 και τα νοικοκυριά ξόδεψαν συνολικά κατά 27% περισσότερα χρήματα για βιολογικά φρέσκα προϊόντα. Η τάση αυτή συνεχίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια του κατ' οίκον περιορισμού, οπότε και μόνο για τον μήνα Απρίλιο καταγράφηκε αύξηση της τάξης του 10% στις πωλήσεις βιολογικών προϊόντων στη χώρα. Παρακάτω εμφανίζεται αναλυτικά η αύξηση των εξόδων των νοικοκυριών στη Γερμανία τον Μάρτιο του 2020 συγκριτικά με τον ίδιο μήνα το 2019:

Πηγή: Έρευνα AMI σύμφωνα με το καλάθι νοικοκυριού της GfK –Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Βερολίνου

Γράφημα 9: Μεταβολή (%) των ιδιωτικών δαπανών των νοικοκυριών στη Γερμανία για αγορά βιολογικών προϊόντων ανά κατηγορία (Μάρτιος 2019 - Μάρτιος 2020)

Όπως επισημαίνουν αρκετοί εκπρόσωποι του κλάδου των βιολογικών τροφίμων, τα βιολογικά προϊόντα φαίνεται ότι κερδίζουν μερίδιο αγοράς τα τελευταία χρόνια, επειδή καταφέρνουν μεταξύ άλλων να υλοποιήσουν σε ικανοποιητικό βαθμό (κατά την κρίση των καταναλωτών) το σύνθημα της ΕΕ

«από το αγρόκτημα στο πιάτο». Με το σύνθημα αυτό η ΕΕ επιδιώκει να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο παράγονται και καταναλώνονται τα τρόφιμα στην Ευρώπη και με τελικό σκοπό τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των συστημάτων τροφίμων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς τους σε κρίσεις, διασφαλίζοντας παράλληλα τη διάθεση υγιεινών και οικονομικά προσιτών τροφίμων για τους σημερινούς πολίτες και τις μελλοντικές γενεές.

Οι βραχύτερες και χωρίς πολλούς μεσάζοντες αλυσίδες εφοδιασμού φαίνεται ότι καταφέρνουν τα τελευταία χρόνια να φέρουν τους παραγωγούς πρώτων υλών και τροφίμων πιο κοντά με τις μεταποιητικές εταιρείες και τα καταστήματα του λιανεμπορίου και να μειώνουν τα ενδιάμεσα εμπόδια. Όπως αναφέρουν πολλοί Γερμανοί παραγωγοί και μεταποιητές τροφίμων, κατά το ξέσπασμα της πανδημίας, το απότομο κλείσιμο των επιχειρήσεων συσκευασίας και τυποποίησης οδήγησε πολλές φορές σε ελλείψεις αγαθών στην αγορά τροφίμων. Η κρίση της πανδημίας του κορωνοϊού κατέδειξε με τον πλέον σαφή τρόπο ότι η σε μεγάλο βαθμό εξάρτηση ενός κρίκου της εφοδιαστικής αλυσίδας από τον άλλον, καθώς και η εξάρτηση για την διάθεση στην αγορά ενός προϊόντος από εισαγωγές οδηγεί συχνά σε ελλείψεις και σε προβλήματα στην τροφοδοσία, στοιχεία τα οποία πρέπει να αποτελέσουν οδηγό για την αποσόβηση παρόμοιων φαινομένων στο μέλλον.

Δ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Δ.1 Ροές εμπορίου- ανάλυση εισαγωγών/εξαγωγών

Σε ό, τι αφορά στον όγκο και την αξία του διμερούς εμπορίου βιολογικών προϊόντων Ελλάδας-Γερμανίας, ελλείψει επίσημων στατιστικών αναφορών, δεδομένου ότι στους δασμολογικούς κωδικούς δεν γίνεται διάκριση μεταξύ συμβατικών και βιολογικών προϊόντων, δεν υπάρχουν επίσημα διαθέσιμα στοιχεία. Ο όρος «βιολογικός» ή «οικολογικός» αντιμετωπίζεται ως ένας χαρακτηριστικός προσδιορισμός για τα προϊόντα και όχι ως μία ξεχωριστή κατηγορία προϊόντων, έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα διαχωρισμού τους από τις συνολικές εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων.

Ωστόσο, η σταθερή και συνεχόμενη αύξηση των πωλήσεων βιολογικών προϊόντων στην γερμανική αγορά δεν στηρίζεται μόνο στην εγχώρια παραγωγή αλλά μεγάλο μέρος της είναι και εισαγωγές από τρίτες χώρες. Η μεγάλη ζήτηση που υπάρχει στη γερμανική αγορά για βιολογικά προϊόντα καθιστά τη Γερμανία ως έναν από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς στον κλάδο. Όπως αναφέρει και το οικολογικό βαρόμετρο του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Γεωργίας και Διατροφής για το 2019 (Ökobarometer), η αυξανόμενη ζήτηση για βιολογικά αγαθά δεν καλύπτεται πλήρως από την (επίσης αυξανόμενη) εγχώρια παραγωγή, σε τέτοιο βαθμό ώστε να μειώνεται η ανάγκη για εισαγωγές.

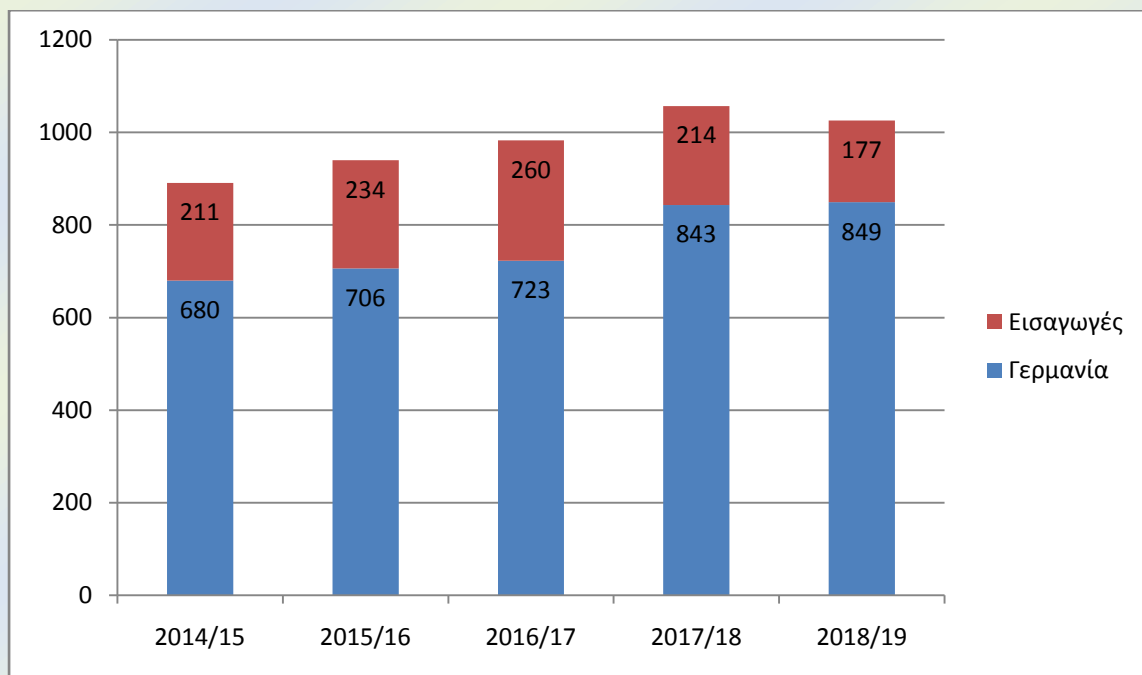
Κύριες προμηθεύτριες χώρες της γερμανικής αγοράς με βιολογικά προϊόντα αναδεικνύονται τα τελευταία χρόνια ευρωπαϊκές αγορές, όπως η Ισπανία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Ολλανδία, η Δανία, εξαιτίας των υψηλότερων προδιαγραφών παραγωγής και τυποποίησης που ισχύει σε επίπεδο ΕΕ, ενώ ακολουθούν τρίτες χώρες όπως η Τουρκία, η Αργεντινή, το Ισραήλ, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, ο Καναδάς και οι ΗΠΑ, για τις εισαγωγές από τις οποίες έχουν θεσπιστεί ειδικές ρυθμίσεις, δεδομένου ότι τα πρότυπα και τα μέτρα ελέγχου τους έχουν αξιολογηθεί ως ισοδύναμα με εκείνα που ισχύουν στην ΕΕ.

Ειδικότερα, σύμφωνα με παρατηρήσεις και αναφορές εκπροσώπων του κλάδου βιολογικών τροφίμων, οι οποίοι λαμβάνουν μέρος μεταξύ άλλων και στη μεγαλύτερη -σε παγκόσμιο επίπεδο- Έκθεση Βιολογικών Τροφίμων 'BioFach', η οποία πραγματοποιείται κάθε Φεβρουάριο στη Νυρεμβέργη της Γερμανίας (www.biofach.de), μπορεί μεν η γερμανική παραγωγή βιολογικών τροφίμων να έχει εκτιναχθεί τα τελευταία χρόνια, ωστόσο τα εισαγόμενα προϊόντα του κλάδου δεν φαίνεται να χάνουν το μερίδιο της αγοράς στα ράφια των καταστημάτων, καθώς πολλά είναι τα τρόφιμα που εξαιτίας των κλιματολογικών συνθηκών δεν μπορούν να παραχθούν στη Γερμανία. Γι' αυτό το λόγο κάθε χρόνο στην εν λόγω έκθεση παρατηρείται η είσοδος προϊόντων με ετικέτα προέλευσης από το εξωτερικό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι

βιολογικές πιπεριές, όπου σε ποσοστό 95% της κυκλοφορίας τους στη γερμανική αγορά αποτελούν προϊόντα εισαγωγής, ακολουθούμενες από τις ντομάτες και τα κολοκυθάκια, σε ποσοστό 88% και 69% αντίστοιχα. Το ίδιο ισχύει για σχεδόν όλα τα βιολογικά οπωροκηπευτικά τα οποία για την καλλιέργειά τους απαιτούν θερμότερα κλίματα (πατάτες, καρότα, μπανάνες, μάνγκο). Τα εν λόγω προϊόντα δεδομένου, μάλιστα, ότι βρίσκονται στην κορυφή των επιλογών των Γερμανών καταναλωτών, εξαιτίας των υγιεινών προτύπων διατροφής που έχουν επικρατήσει τα τελευταία χρόνια στη χώρα (και γιγαντώθηκαν εν μέσω της πανδημίας του κορωνοϊού), διανοίγουν σημαντικά περιθώρια για πραγματοποίηση εισαγωγών στη χώρα.

Αντιθέτως, σύμφωνα με έρευνα η οποία είναι ανηρτημένη στην κεντρική διαδικτυακή πύλη για τη βιολογική γεωργία, την παραγωγή βιολογικών τροφίμων, το εμπόριο και τη χρήση βιολογικών προϊόντων (oekolandbau.de), οι εισαγωγές βιολογικών σιτηρών μειώνονται τα τελευταία χρόνια, καθώς όπως φαίνεται στο παρακάτω Γράφημα 10, τη θέση τους καταλαμβάνει η εγχώρια παραγωγή σιτηρών.

Πηγή: Ökolandbau- Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Βερολίνου

Γράφημα 10: Αξία εισαγωγών και εγχώρια παραγωγή βιολογικών σιτηρών στη Γερμανία (σε χιλ. τόνους)

Επίσης, ο όγκος εισαγωγών βιολογικού γάλακτος μειώθηκε ελαφρώς το 2019, ενώ αντίστοιχα αυξήθηκε η εγχώρια παραγωγή αφού η ζήτηση για βιολογικό γάλα και βιολογικά γαλακτοκομικά προϊόντα παραμένει υψηλή. Αντίστοιχη πτωτική πορεία παρατηρήθηκε και στις εισαγωγές βιολογικών βοοειδών

κρεάτων ενώ οι εισαγωγές χοιρινού παρέμειναν σταθερές. Η περιπτωσιολογική μείωση των εισαγωγών κάποιων βιολογικών αγαθών, αφορά κυρίως προϊόντα για τα οποία υπάρχει η δυνατότητα εγχώριας παραγωγής τους.

Όπως αναφέρουν οι περισσότερες επιχειρήσεις του λιανεμπορίου βιολογικών τροφίμων ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια τείνουν να εμπιστεύονται για την τοποθέτηση προϊόντων στα ράφια τους, παραγωγούς (και όχι τόσο χονδρεμπόρους) με τους οποίους έχουν αναπτύξει διαπροσωπικές επαφές και γνωρίζουν αρκετά καλά την προέλευση των προϊόντων τους. Αποδίδεται δε μεγάλη σημασία τόσο από τα καταστήματα εξειδικευμένης πώλησης βιολογικών ειδών, όσο και από τις μεγάλες αλυσίδες υπεραγορών, στο στοιχείο της αποδεδειγμένης εντοπιότητας των τροφίμων.

Από επιτόπια έρευνα που πραγματοποίησε το Γραφείο μας σε επιλεγμένα καταστήματα πώλησης βιολογικών προϊόντων καθώς και υπεραγορές τροφίμων κύριες κατηγορίες βιολογικών εισαγωγών της Γερμανίας είναι τα φρούτα και τα λαχανικά, καθώς επίσης τα όσπρια, το ρύζι και το λάδι. Οι τάσεις κατανάλωσης είναι αυξητικές και δεδομένου ότι η ζήτηση αυξάνεται ταχύτερα από την προσφορά, ο συγκεκριμένος κλάδος παρουσιάζει ευκαιρίες για τους Έλληνες παραγωγούς και μεταποιητές βιολογικών.

Η Ελλάδα παράγει βιολογικά όλα τα προϊόντα που παρουσιάζουν αυξημένη ζήτηση στη Γερμανία όπως βιολογικές πατάτες, και εν γένει οπωροκηπευτικά, γαλακτοκομικά προϊόντα, κρέας και λάδι, επομένως υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για την αύξηση των ελληνικών εξαγωγών βιολογικών προϊόντων στη γερμανική αγορά. Η επιτυχία τοποθέτησης των προϊόντων του κλάδου εξαρτάται κυρίως από τη γνώση της αγοράς και την προσωπική επαφή.

Δ.2 Δασμολογικό καθεστώς και μη δασμολογικά εμπόδια

Δασμολογικά εμπόδια για την εισαγωγή βιολογικών προϊόντων από άλλα κ-μ της ΕΕ δεν υφίστανται.

Χρήσιμες πληροφορίες για θέματα δασμολογικού ενδιαφέροντος καθώς και για τα βήματα που απαιτούνται για εισαγωγές βιολογικών προϊόντων στη Γερμανία, μπορούν να αντληθούν από την επίσημη ιστοσελίδα τελωνείων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (https://www.zoll.de/DE/Home/home_node.html). Σύμφωνα με αυτή η εισαγωγή βιολογικών προϊόντων από κράτη εκτός ΕΕ στη Γερμανία υπόκειται σε ειδικό καθεστώς. Τα βιολογικά προϊόντα πρέπει να συνοδεύονται από πιστοποιητικά ελέγχου από τις αρμόδιες αρχές των χωρών προέλευσης. Το πιστοποιητικό ελέγχου δημιουργείται ηλεκτρονικά χρησιμοποιώντας το διαδικτυακό πληροφοριακό σύστημα TRACES (Trade Control and Expert

System). Το συγκεκριμένο πληροφοριακό σύστημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στις εισαγωγές αγαθών οικολογικής γεωργίας μόνο εάν ο εισαγωγέας και όλοι όσοι συμμετέχουν στη διαδικασία εισαγωγής, είναι εγγεγραμμένοι χρήστες του συστήματος.

Κατά την εισαγωγή βιολογικών προϊόντων, εκτός από τα τελωνεία, τους κανονισμούς της αγοράς και τις γενικές διατάξεις για την εισαγωγή τροφίμων και ζωοτροφών (νόμος για τα τρόφιμα, νόμος για τις ασθένειες των ζώων, φυτό-ϋγειονομική προστασία κ.λπ.), πρέπει επίσης να τηρούνται οι κανόνες που αφορούν στη βιολογική γεωργία.

Για το καθεστώς και τις διαδικασίες εισαγωγής βιολογικών προϊόντων στη Γερμανία, όπως και σε κάθε άλλη χώρα- μέλος της ΕΕ περισσότερες πληροφορίες μπορούν να αναζητηθούν στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ([https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/trade el](https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/trade_el)).

E. ANΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

E.1 Δομή αγοράς – Δίκτυα Διανομής

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω στην Ενότητα Β.1, δραστηριοποιούνται αυτή τη στιγμή στη Γερμανία πάνω από 16.000 επιχειρήσεις στον βιολογικό κλάδο και μάλιστα ο αριθμός αυτός βαίνει αυξητικός σε ετήσια βάση. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι πέραν των συμβατικών προμηθευτών βιολογικών προϊόντων, δραστηριοποιούνται πλέον στην εν λόγω αγορά και μεγάλες αλυσίδες σουπερμάρκετ και εκπτωτικά καταστήματα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η γερμανική αγορά βιολογικών προϊόντων είναι άκρως ανταγωνιστική.

Τα ως άνω αναφερόμενα σημεία διανομής και πώλησης των εν λόγω προϊόντων επιδίδονται καθημερινά σε μία προσπάθεια να προσελκύσουν αγοραστικό κοινό, δια μέσω εκπτώσεων και προσφορών. Όπως αναφέρουν λιανοπωλητές βιολογικών ειδών ο καθορισμός της τιμής ενός βιολογικού προϊόντος συχνά δεν είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού κόστους παραγωγής και περιθωρίων διαπραγμάτευσης. Η παρουσία φθηνότερων βιολογικών προϊόντων σε εκπτωτικά καταστήματα επηρεάζει όλο και περισσότερο τις τιμές στα εξειδικευμένα καταστήματα, οδηγώντας έτσι σε συμπίεση των τιμών.

Σε ό,τι αφορά τα δίκτυα διανομής, στη γερμανική αγορά βιολογικών προϊόντων διακρίνουμε τρεις κατηγορίες:

α) Εξειδικευμένες αλυσίδες βιολογικών ειδών. Ενδεικτικά: 'ALECO', 'Alnatura Super Natur Märkte', 'Basic', 'Bio Company', 'Denn's Biomarkt', 'EBL Naturkost Biofachmärkte', 'Erdkorn Bio-Supermarkt', 'Füllhorn Biomarkt', 'Grüner Markt', 'Landmann's Biomarkt', 'LPG Biomarkt', 'Naturgut', 'Pro Biomarkt', 'SuperBioMarkt', 'Temma' και 'VollCorner Biomarkt'.

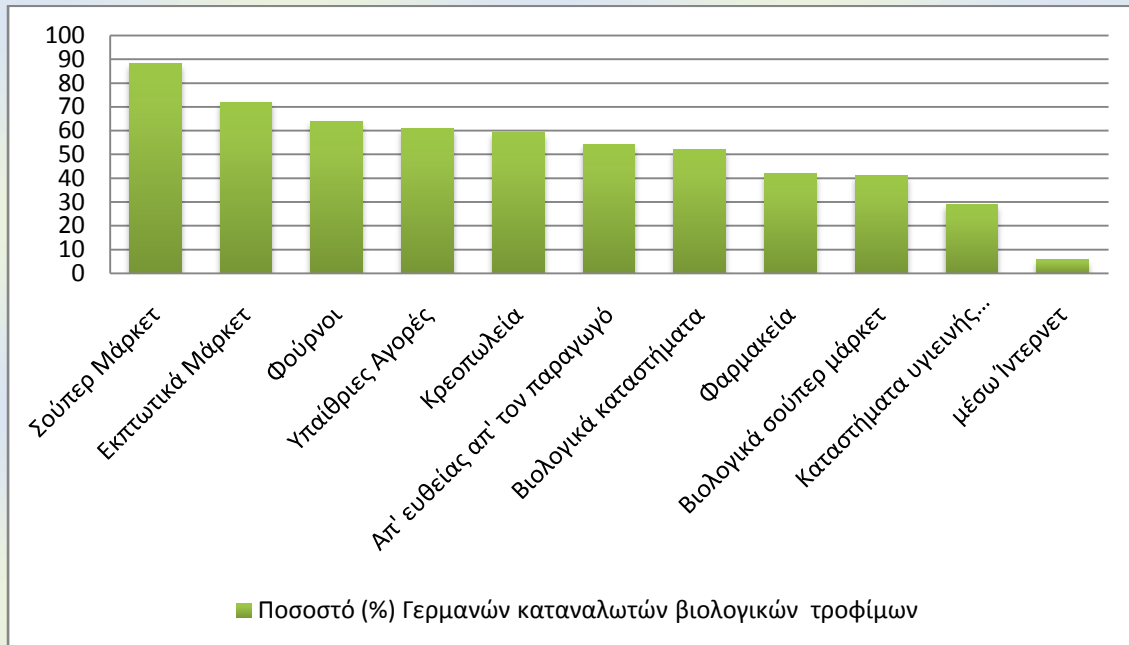
β) Οι μεγάλες αλυσίδες σουπερμάρκετ και εκπτωτικών καταστημάτων αποτελούν κανάλια διανομής των βιολογικών προϊόντων, αφού τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί ειδικά τμήματα αποκλειστικά με βιολογικά προϊόντα. Ενδεικτικά: 'Edeka', 'REWE', 'Aldi', 'Metro', 'Netto', 'Lidl'.

γ) Μεμονωμένοι λιανοπωλητές βιολογικών προϊόντων οι οποίοι συνδέονται απ' ευθείας με συγκεκριμένη βιολογική παραγωγή/ αγρόκτημα/ καλλιέργεια, πχ εβδομαδιαίες υπαίθριες αγορές τύπου "Wochenmarkt".

Στο παρακάτω Γράφημα 11, σύμφωνα με το «Ökobarometer», την ετήσια έρευνα που εκπονεί το Ομοσπονδιακό Υπουργείο για τη Διατροφή και τη Γεωργία (BMEL) μπορεί κανείς να διακρίνει τα σημεία από όπου αγοράζουν βιολογικά προϊόντα οι Γερμανοί καταναλωτές: σχεδόν οι εννέα στους δέκα από υπεραγορές τροφίμων και οι επτά στους δέκα από εκπτωτικά σουπερμάρκετ. Σημαντικά σημεία διανομής αποτελούν ωστόσο και οι φούρνοι, οι υπαίθριες

αγορές και τα κρεπωλεία. Σημαντικό κρίνεται επίσης και το γεγονός ότι περισσότεροι απ' τους μισούς καταναλωτές προμηθεύονται τα βιολογικά τους τρόφιμα απ' ευθείας απ' τον παραγωγό.

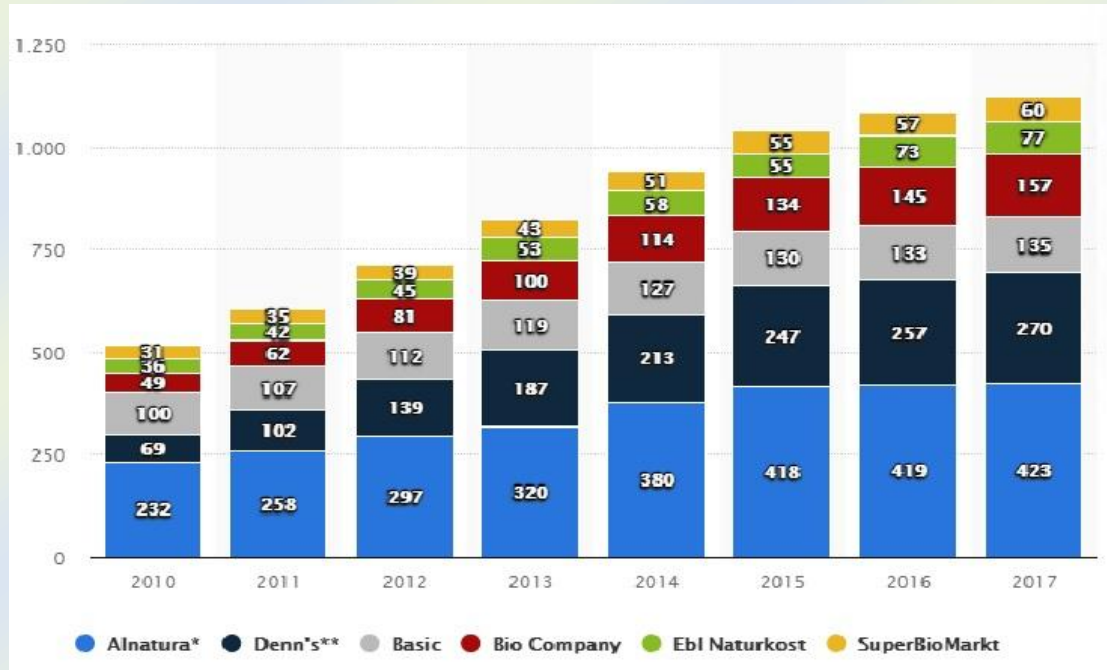
Πηγή: Ökobarometer 2019- Επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Βερολίνου

Γράφημα 11: Δημοφιλέστερα σημεία αγοράς βιολογικών τροφίμων- Από πού και σε τι ποσοστό αγοράζουν οι Γερμανοί καταναλωτές βιολογικά τρόφιμα (2019)

E.2 Βαθμός συγκέντρωσης

Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στην αγορά βιολογικών προϊόντων της χώρας μια τάση κάμψης της υψηλής συγκέντρωσης η οποία είχε αναπτυχθεί τα προηγούμενα χρόνια, κατά τα οποία όπως ελέχθη και ανωτέρω μπορούσε να προμηθευτεί ο Γερμανός καταναλωτής τα βιολογικά προϊόντα μόνο από εξειδικευμένα σημεία πώλησής τους.

Κατά τα έτη 2010-2017, χρονιές κατά τις οποίες η αγορά βιολογικών τροφίμων στη Γερμανία είχε ξεκινήσει να αναπτύσσεται δυναμικά, τα καταστήματα της 'Alnatura' και της 'Denree' αποτελούσαν τα σημαντικότερα κανάλια διανομής βιολογικών προϊόντων, αφού δια μέσω αυτών πραγματοποιούνταν περισσότερο από το 50% του συνόλου των πωλήσεων στον εν λόγω κλάδο (βλ. Γράφημα 12). Η 'Alnatura' είναι η αλυσίδα βιολογικών σουπερμάρκετ με τον υψηλότερο κύκλο εργασιών με άνω των 130 καταστημάτων σε όλη τη Γερμανία και καθαρές πωλήσεις 822 εκ. € για το οικονομικό έτος 2017/2018.

Γράφημα 12: Τζίρος των μεγαλύτερων αλυσίδων βιολογικών τροφίμων στη Γερμανία 2010-2017 (σε εκ. €)

Σήμερα στον κλάδο των βιολογικών προϊόντων στη Γερμανία κυριαρχούν τα εξής εξειδικευμένα καταστήματα βιολογικών ειδών: Η 'Dennree' με 311 υποκαταστήματα υπό την επωνυμία 'Denn's Biomarkt' (η μεγαλύτερη αλυσίδα αυτή τη στιγμή στη Γερμανία), η 'Alnatura' με 130 και η Bio Company με 60 υποκαταστήματα αντίστοιχα, οι οποίες τείνουν τα τελευταία χρόνια να εξαγοράζουν και να απορροφούν μεμονωμένους, μικρούς λιανοπωλητές και παραγωγούς βιολογικών αγαθών. Για το 2019 η 'Dennree' σημείωσε τζίρο 1,12 δις €, η 'Alnatura' 1,08 δις €, και η 'Bio Company' 190 εκ. €.

Ε.3 Παρουσία ελληνικών προϊόντων

Σε επιτόπια έρευνα του Γραφείου μας, για την οποία θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στην επόμενη ενότητα, αναφορικά με την παρουσία ελληνικών βιολογικών προϊόντων στα ράφια των γερμανικών υπό εξέταση καταστημάτων, αυτό που εντοπίστηκε κυρίως είναι η κυκλοφορία βιολογικού ελαιολάδου και βιολογικών ελιών. Πιο συγκεκριμένα και στα τρία υποκαταστήματα πώλησης των τριών αλυσίδων σουπερμάρκετ, εντοπίστηκε ελληνικό βιολογικό ελαιόλαδο προέλευσης από τη Μεσσηνία. Ωστόσο στους τομείς των οσπρίων, κρεάτων, χυμών, φρούτων και λαχανικών, δεν παρατηρήθηκε διάθεση ελληνικών βιολογικών προϊόντων.

E.4 Τιμές λιανικής πώλησης

Σε ό, τι αφορά στην εξέλιξη των τιμών των βιολογικών προϊόντων, σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Βιομηχανίας Οικολογικών Τροφίμων (BÖLW), αυτές παρέμειναν σταθερές τα τελευταία χρόνια ή μειώθηκαν ελαφρώς και πάντως δεν παρουσίασαν καμία αύξηση παρά την αυξανόμενη ζήτηση για βιολογικά τρόφιμα. Παρά την αύξηση τόσο της παραγωγής όσο και των πωλήσεων, οι τιμές των βιολογικών προϊόντων παραμένουν σχετικά σταθερές κατά τα τελευταία χρόνια. Ένας σημαντικός λόγος για τη διατήρηση των τιμών είναι οι μακροχρόνιες συμβάσεις που υπογράφουν οι παραγωγοί με τους προμηθευτές πρώτων υλών, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο σταθερές τιμές.

Αναφορικά με τις τιμές πώλησης δε σημειώθηκαν αξιοσημείωτες μεταβολές κατά τους πρώτους μήνες που ξέσπασε η πανδημία, με τα εξειδικευμένα καταστήματα πώλησης βιολογικών προϊόντων μάλιστα να μειώνουν ελαφρώς τις τιμές τους, με την εξαγγελία παράλληλα προσφορών σε επιλεγμένα είδη και τις υπεραγορές και τα εκπτωτικά καταστήματα να τις αυξάνουν οριακά (+6% συγκριτικά με την ίδια περίοδο το 2019). Η αύξηση αυτή είναι σαφώς μικρότερη από αυτή που καταγράφηκε στις τιμές πώλησης αντίστοιχων, συμβατικών, προϊόντων (+10% συγκριτικά με την ίδια περίοδο το 2019). Μεγαλύτερη αύξηση τιμών παρατηρήθηκε στα βιολογικά φρούτα και λαχανικά, γεγονός που αποδίδεται (από εκπροσώπους του κλάδου) τόσο στην υψηλή ζήτηση των εν λόγω προϊόντων εν μέσω της πανδημίας, όσο και στην έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού συγκομιδής οπωροκηπευτικών στη Γερμανία. Αυτό, ωστόσο, όπως εκτιμάται θα μπορούσε να έχει μακροπρόθεσμες συνέπειες στην αγορά φρούτων και λαχανικών στη Γερμανία.

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας για τον κλάδο των βιολογικών προϊόντων στη Γερμανία, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το Γραφείο μας προέβη σε επιτόπιο δειγματοληπτικό έλεγχο τιμών λιανικής πώλησης βιολογικών τροφίμων στα εξής τρία υποκαταστήματα τριών αλυσίδων στο Βερολίνο:

- Υποκατάστημα της 'Alnatura' όπου πωλούνται αμιγώς βιολογικά προϊόντα,
- Υποκατάστημα της 'Denn's Biomarkt', το οποίο ομοίως αποτελεί εξειδικευμένο κατάστημα πώλησης βιολογικών προϊόντων, και
- Υποκατάστημα της αλυσίδας Supermarket 'EDEKA', στο οποίο πωλούνται τόσο συμβατικά, όσο και βιολογικά προϊόντα.

Αναφορικά με τη μέθοδο της επιτόπιας έρευνας σημειώνεται ότι επελέγησαν δειγματοληπτικά 22 προϊόντα τροφίμων τα οποία ομαδοποιήθηκαν στις εξής έξι (6) κατηγορίες: γαλακτοκομικά, κρέατα, φρούτα και λαχανικά, όσπρια, χυμοί και λοιπά.

Στον παρακάτω Πίνακα 1 αποτυπώνονται οι τιμές οι οποίες καταγράφηκαν για κάθε είδος. Στην 1^η στήλη καταγράφεται το είδος του προϊόντος, στη 2^η στήλη η ποσότητα, στην 3^η στήλη οι τιμές πώλησης βιολογικών τροφίμων εγχώριας παραγωγής (ανά σημείο πώλησης) και στην 4^η στήλη οι τιμές πώλησης εισαγόμενων βιολογικών τροφίμων (ανά σημείο πώλησης). Εξετάστηκε δηλαδή για τις υπό εξέταση κατηγορίες βιολογικών τροφίμων, ποιά είναι η τιμή πώλησης του εγχώριου και ποιά η τιμή πώλησης του εισαγόμενου προϊόντος, ξεχωριστά σε κάθε ένα από τα καταστήματα στα οποία έγινε η επιτόπια τιμοληψία. Η συγκεκριμένη τιμοληψία πραγματοποιήθηκε Ιανουάριο του 2021.

Α/Α	Τύπος Βιολογικού Προϊόντος	Ποσότητα	Τιμές πώλησης βιολογικών προϊόντων εγχώριας παραγωγής (σε €)			Τιμές πώλησης εισαγόμενων βιολογικών προϊόντων (σε €)		
			Alnatura	Denn's	EDEKA	Alnatura	Denn's	EDEKA
	Γαλακτοκομικά							
1	Γάλα Φρέσκο	1 λίτρο	1,05-1,15	0,99-1,09	1,36 - 1,46	-	-	-
2	Γιαούρτι Αγελάδας 1,5%	½ κιλό	0,89	0,85	1,09 – 1,29	2,11 (Ισλανδία)	-	-
	Κρέατα							
3	Χοιρινό Σνίτσελ	1 κιλό	23,9	24,9	24,9	-	-	-
4	Κοτόπουλο	1 κιλό	13,9	12,9	10,9	-	-	-
5	Μοσχάρι (entrecôte)	1 κιλό	35,9	-	29,9	-	49,5 (Ιρλανδία)	-
	Φρούτα- Λαχανικά							
6	Μήλα	1 κιλό	2,99	3,49	4,53	-	-	-
7	Ακτινίδια	1 κιλό	-	-	-	0,59 (Ιταλία)	0,39 (Ιταλία)	0,69 (Ιταλία)
8	Πορτοκάλια	1 κιλό	-	-	-	2,99 (Ισπανία)	1,99 (Ιταλία), 2,79 (Ισπανία)	1,99 - 2,49 (Ισπανία)
9	Πατάτες	1 κιλό	2,49	2,29 - 3,29	-	-	-	-
10	Λάχανο	1 κιλό	2,99	2,49	-	-	-	-
11	Πυτεριές Κόκκινες	1 κιλό	-	-	-	6,99 (Ισπανία)	3,99 (Ισπανία, Ισραήλ)	4,98 (Ισραήλ)
12	Καρότα	1 κιλό	1,49	1,49	-	-	-	1,19 (Ολλανδία)
13	Κρεμμύδια Κόκκινα	1 κιλό	2,99	2,99	2,98	-	-	-
14	Ντομάτες	1 κιλό	-	-	-	4,99 (Ισπανία)	3,99 (Ιταλία, Ισπανία)	4,98 (Ισπανία)
	Όσπρια							
15	Φασόλια (Λευκά Μέτρια)	½ κιλό	-	-	-	2,99 (Κίνα, Τουρκία)	2,10 (Τουρκία)	-
16	Φακές	½ κιλό	-	-	-	3,49 (Ιταλία) 1,79 (Τουρκία)	3,50 (Ιταλία)	1,75 (Τουρκία)
17	Ρεβίθια	½ κιλό	-	-	-	2,99 (Ιταλία), 1,79 (Τουρκία)	1,99 - 2,29 (Τουρκία)	1,75 (εκτός ΕΕ)
	Χυμοί							
18	Χυμός Μήλο	1 λίτρο	-	1,49	-	1,49*	-	1,49 (από ΕΕ)
19	Χυμός Πορτοκάλι	1 λίτρο	-	-	-	2,49*	-	1,74 (εκτός ΕΕ)
	Λοιπά							
20	Αυγά	Εξάδα	2,79	2,79 - 3,79	2,49 - 3,29	-	-	-
21	Ελαιόλαδο	½ λίτρο	-	-	-	7,99 (Ιταλία), 8,99 (Ελλάδα), 6,99 (Ισπανία)	8,99 (Ελλάδα), 9,99 (Ιταλία), 5,99 (Μεικτής προέλευσης)	4,99 (Ελλάδα)
22	Ρύζι (Μπασμάτι)	1 κιλό	-	-	-	3,99 (Ινδία)	7,50 (Ινδίας), 6,58 (Πακιστάν)	-

*η προέλευση των φυσικών χυμών μήλου και πορτοκαλιού των Alnatura είναι από διάφορες χώρες
**με παύλα (-) δεν διατίθεται το συγκεκριμένο προϊόν στο συγκεκριμένο κατάστημα
***τα κελιά με λευκό φόντο και έντονη γραφή είναι η χαμηλότερη τιμή από τα τρία υποκαταστήματα

Πίνακας 1: Τιμές βιολογικών τροφίμων που καταγράφηκαν δειγματοληπτικά σε επιλεγμένα υποκαταστήματα γερμανικών αλυσίδων κατόπιν επιτόπιας έρευνας του Γραφείου ΟΕΥ Βερολίνου (Ιανουάριος 2021)

Κατόπιν ολοκλήρωσης της ανωτέρω, επιτόπιας, τιμοληψίας σημειώνουμε κάποια χρήσιμα συμπεράσματα τα οποία εξήχθησαν: όλα τα υπό εξέταση βιολογικά τρόφιμα εντοπίστηκαν και στα δύο βιολογικά υποκαταστήματα της Alnatura και της Denn's, ενώ η πλειοψηφία των εξεταζόμενων βιολογικών προϊόντων (18 στα 22) εντοπίστηκε και στα τρία (3) σημεία πώλησης. Εξαίρεση αποτέλεσαν το ρύζι, τα φασόλια, το λάχανο και οι πατάτες, τα οποία δεν εντοπίστηκαν ως βιολογικά προϊόντα στο υποκατάστημα της 'EDEKA.'

Από τα 18 προϊόντα που εντοπίστηκαν και στα τρία υποκαταστήματα τα 17 ήταν είτε εισαγωγής, είτε εγχώριας παραγωγής. Μοναδική εξαίρεση αποτέλεσε το βιολογικό γιαούρτι το οποίο στο υποκατάστημα της 'Alnatura' υπήρχε και ως εγχώριο και ως εισαγωγής. Επομένως παρατηρήθηκε ότι για το κάθε ένα από τα εξεταζόμενα βιολογικά τρόφιμα, το κάθε εξειδικευμένο βιολογικό υποκατάστημα, διαθέτει είτε εγχώριας παραγωγής είτε εισαγωγής.

Επιπροσθέτως, όπως έχει ήδη αναφερθεί και στην Ενότητα Δ.1. και διαπιστώθηκε στην επιτόπια έρευνα του Γραφείου μας, τα βιολογικά τρόφιμα τα οποία φαίνεται ότι η Γερμανία δεν παράγει και έτσι 'αναγκάζεται' να εισάγει είναι τα εξής: πορτοκάλια, ακτινίδια, πιπεριές, ντομάτες, όσπρια, χυμοί πορτοκαλιού και μήλου, ελαιόλαδο και ρύζι. Αντιθέτως διαθέτει πλούσια παραγωγή βιολογικού γάλακτος, γιαουρτιού, μήλων, λάχανων, αυγών, κρεάτων (πλην αμνοεριφίων), πατατών, καρότων και κρεμμυδιών. Σημειώνεται ότι σε αυτά τα προϊόντα υπάρχει και μεγαλύτερη ποικιλία, ιδίως στο κρέας, τα αυγά και τα γαλακτοκομικά.

Στην κατηγορία των φρούτων και των λαχανικών, σε όσα δεν παράγονται στη Γερμανία, παρατηρείται μια σχετική επικράτηση ισπανικών και ιταλικών βιολογικών προϊόντων. Στην κατηγορία βιολογικών οσπρίων κυριαρχούν προϊόντα τουρκικής προέλευσης, ενώ στην κατηγορία βιολογικού ρυζιού των ινδικών.

Στην κατηγορία βιολογικού ελαιολάδου επικρατεί η κυκλοφορία ελληνικού και ιταλικού και εν συνεχεία ισπανικού ελαιολάδου.

ΣΤ. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΣΤ.1 Νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του κλάδου

Οι εταιρείες που παράγουν, επεξεργάζονται, αποθηκεύουν, εισάγουν ή εμπορεύονται βιολογικά τρόφιμα ή ζωοτροφές πρέπει να είναι εγγεγραμμένες και πιστοποιημένες. Κατά την παραγωγή, εισαγωγή και εν γένει εμπορία βιολογικών προϊόντων στην αγορά της ΕΕ, εκτός από την υποχρέωση τήρησης των γενικών διατάξεων για την εισαγωγή τροφίμων και ζωοτροφών, πρέπει επίσης να τηρείται απαρέγκλιτα το θεσμικό πλαίσιο για τη βιολογική γεωργία.

Η βιολογική γεωργία είναι μια ολιστική έννοια που στοχεύει στη φιλική προς το περιβάλλον παραγωγή και επεξεργασία τροφίμων, στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, στην προστασία των φυσικών πόρων, στα υψηλά πρότυπα καλής διαβίωσης των ζώων, στα υψηλά πρότυπα ποιότητας για τα τρόφιμα, στην προστασία των καταναλωτών και στην προώθηση αγροτικών περιοχών. Αυτό σημαίνει ότι τα βιολογικά τρόφιμα οφείλουν να προέρχονται απαραιτήτως από βιολογικά/οικολογικά ελεγχόμενη γεωργική έκταση. Στις βιολογικά/οικολογικά ελεγχόμενες γεωργικές εκτάσεις, η χρήση χημικών-συνθετικών φυτοφαρμάκων, τεχνητών λιπασμάτων, αντιβιοτικών ή αυξητικών ορμονών είτε απαγορεύεται πλήρως, είτε επιτρέπεται μόνο σε πολύ περιορισμένο βαθμό, ενώ δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται σε κανένα βαθμό γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί. Οι όροι για την παραγωγή προϊόντων και τροφίμων που πρέπει να επισημαίνονται και να πληρούνται ούτως ώστε ένα προϊόν να διατίθεται στην αγορά ως βιολογικό επεκτείνονται επίσης στους σπόρους και στις ζωοτροφές που χρησιμοποιούνται στην κτηνοτροφία.

Οι κανόνες παραγωγής και τα μέτρα ελέγχου των προϊόντων βιολογικής γεωργίας καθορίζονται σε επίπεδο ΕΕ από την ευρωπαϊκή νομοθεσία και εξειδικεύονται περαιτέρω από την εθνική νομοθεσία των κρατών - μελών της ΕΕ. Η νομική βάση για όλα τα ανωτέρω είναι ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 2007, για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91. Ο εν λόγω Κανονισμός συμπληρώνεται από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1235/2008 της 8ης Δεκεμβρίου 2008, για τον καθορισμό των λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου όσον αφορά τους όρους εισαγωγής βιολογικών προϊόντων από τρίτες χώρες, όπως αυτός τροποποιείται και ισχύει και για εισαγωγές από τρίτες χώρες. Οι ως άνω Κανονισμοί της ΕΕ εγγυώνται ομοιόμορφα πρότυπα για τη βιολογική γεωργία.

Επιπλέον σε ισχύ έχει τεθεί από την 1η Αυγούστου 2012 ο εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 203/2012 της Επιτροπής, της 8ης Μαρτίου 2012, ο οποίος συμπληρώνει τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 889/2008 για να συμπεριλάβει κανονισμούς για τη βιολογική οινοποίηση.

Οι όροι «βιολογικό» και «οικολογικό» καθώς και η ετικέτα «από ελεγχόμενη βιολογική καλλιέργεια» είναι νομικά προστατευόμενες ονομασίες σε ολόκληρη την Ευρώπη οι οποίες σύμφωνα με το ανωτέρω ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο απαιτούν πιστοποίηση από ανεξάρτητους οργανισμούς βιολογικού ελέγχου, οι οποίοι έχουν λάβει άδεια λειτουργίας για το σκοπό αυτό.

Επιπροσθέτως, η εισαγωγή βιολογικών προϊόντων σε επίπεδο ΕΕ υπόκειται σε ειδική επιτήρηση από την τελωνειακή διοίκηση. Αυτό σημαίνει ότι τα βιολογικά προϊόντα πρέπει να συνοδεύονται απαραίτητως από πιστοποιητικά ελέγχου στα οποία οι επίσημοι φορείς ελέγχου ή οι εξουσιοδοτημένες αρχές ελέγχου των κρατών – μελών της ΕΕ πιστοποιούν τις οργανικές ιδιότητες των προϊόντων. Ένα πιστοποιητικό ελέγχου δημιουργείται ηλεκτρονικά χρησιμοποιώντας το σύστημα πληροφορικής TRACES (Trade Control and Expert System).

Πεδίο Εφαρμογής

Τα προϊόντα που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής των κανονιστικών διατάξεων χωρίζονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- ζώντα ή μη μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα (συμπεριλαμβανομένων φυκιών και άγριων φυτών)
- μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα για χρήση τους ως τρόφιμα
- προϊόντα υδατοκαλλιέργειας
- ζωοτροφές που χρησιμοποιούνται στην κτηνοτροφία
- φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό και σπόροι προς καλλιέργεια/μαγιά που χρησιμοποιείται ως τρόφιμο ή ζωοτροφή

Ετικέτα- Σήμανση

Από την 1η Ιουλίου 2012, όλα τα προσυσκευασμένα βιολογικά τρόφιμα που έχουν παραχθεί σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ φέρουν το κάτωθι λογότυπο/σφραγίδα/ετικέτα της ΕΕ για βιολογικά προϊόντα:

Το βιολογικό λογότυπο της ΕΕ για τα τρόφιμα εγγυάται την τήρηση των κανονισμών της ΕΕ για τη βιολογική παραγωγή. Η εισαγωγή της υποχρέωσης σήμανσης των βιολογικών προϊόντων με σχετική ετικέτα ήταν ένα σημαντικό βήμα για την ανάπτυξη της βιολογικής αγοράς. Η χρήση του είναι υποχρεωτική για προσυσκευασμένα βιολογικά τρόφιμα. Τα μεταποιημένα προϊόντα μπορούν να επισημανθούν ως βιολογικά προϊόντα μόνο εάν τουλάχιστον το 95% των συστατικών είναι γεωργικής προέλευσης. Υπεραγορές και άλλοι λιανοπωλητές επιτρέπεται να επισημάνουν τα προϊόντα τους ως "οικολογικά" ή "βιολογικά" σύμφωνα με τους κανονισμούς.

Χάρη σε αυτή την οργανική ετικέτα, τα βιολογικά προϊόντα μπορούν πλέον να αναγνωριστούν με μια ματιά. Η βιολογική σφραγίδα της ΕΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επισήμανση προϊόντων και τροφίμων που έχουν παραχθεί και ελεγχθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία. Η βιολογική σφραγίδα μπορεί να χρησιμοποιηθεί εάν τηρούνται οι απαιτήσεις των ως άνω νομικών διατάξεων της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία. Η μη ορθή τήρηση των προϋποθέσεων σήμανσης μπορεί να επιφέρει την επιβολή προστίμων και ποινών.

Με τον νόμο για τη βιολογική γεωργία (Öko-Landbaugesetz), ο οποίος δημοσιεύτηκε στις 15 Ιουλίου 2002 στην Ομοσπονδιακή Εφημερίδα της χώρας, η Γερμανία εναρμονίστηκε πλήρως με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο. Ο νόμος για τη βιολογική γεωργία είναι ένας νόμος που έχει θεσπιστεί από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ο οποίος χρησιμεύει ως εγγύηση για την εφαρμογή των νομικών διατάξεων της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία και καθιέρωσε μία εθνική διαδικασία για την έγκριση των φορέων ελέγχου για την πιστοποίηση της οργανικής ποιότητας.

Ωστόσο από την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή του γερμανικού θεσμικού πλαισίου η κυκλοφορία ενός μεγάλου αριθμού ιδιωτικών οργανικών σφραγίδων/ετικετών στη γερμανική αγορά κατέστησε απαραίτητη την κρατική παρέμβαση.

Ο νόμος για την εισαγωγή και χρήση ενός εθνικού σήματος για προϊόντα βιολογικής γεωργίας (ÖkoKennzG), καθώς και το σχετικό διάταγμα για το σχεδιασμό και τη χρήση του οικολογικού σήματος (Öko-Kennzeichenverordnung), τα οποία τέθηκαν σε ισχύ στις 10 Δεκεμβρίου 2001 και 6 Φεβρουαρίου 2002 αντίστοιχα, ρύθμισαν τις προϋποθέσεις χρήσης της εθνικής γερμανικής σφραγίδας σήμανσης βιολογικών προϊόντων, ενώ παράλληλα περιέχουν διατάξεις σχετικά με τις κυρώσεις και τα πρόστιμα για την καταχρηστική χρήση αυτής.

Έτσι, εισήχθη τον Σεπτέμβριο του 2001 από το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Τροφίμων και Γεωργίας (BMEL) η κρατική σφραγίδα ποιότητας και έγκρισης προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας, ως συμπληρωματική προς την σχετική ετικέτα σήμανσης βιολογικών προϊόντων της ΕΕ και έκτοτε έχει γίνει ένα από τα πιο γνωστά και πιο συχνά χρησιμοποιούμενα λογότυπα στη χώρα.

Η κρατική σφραγίδα μπορεί να χρησιμοποιηθεί μαζί με το βιολογικό λογότυπο της ΕΕ για την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων. Κάθε προϊόν που φέρει την ως άνω ετικέτα πρέπει να είναι εγγεγραμμένο στο Γραφείο Πληροφοριών (<https://www.oekolandbau.de/bio-siegel/bio-siegel-datenbank/>), προτού διατεθεί στην αγορά. Επιπλέον, πρέπει να συμμορφώνεται με τις γραφιστικές προδιαγραφές του κανονισμού οικολογικής σήμανσης.

Ως προστατευμένο λογότυπο, η κρατική σφραγίδα μεταδίδει το σαφές μήνυμα ότι τηρούνται οι ελάχιστοι κανόνες που προβλέπει η νομοθεσία της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία. Οι ενδιαφερόμενοι παραγωγοί και έμποροι βιολογικών προϊόντων μπορούν να τη χρησιμοποιούν σε εθελοντική βάση.

Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά δεδομένα πάνω από το 90% των καταναλωτών στη Γερμανία αναγνωρίζουν το κρατικό λογότυπο, περισσότερο από το 50% εμπιστεύεται το μήνυμά του και μεταξύ αυτών, το 70% είναι πρόθυμοι να αγοράσουν τρόφιμα που το φέρουν στη συσκευασία τους. Κάθε προϊόν που παράγεται και ελέγχεται σύμφωνα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τη βιολογική γεωργία και οποιοδήποτε προϊόν εισάγεται από τρίτες χώρες σύμφωνα με τους ειδικούς κανονισμούς εισαγωγής μπορεί να φέρει την ως άνω ετικέτα.

Η κρατική αυτή ετικέτα μπορεί να χρησιμοποιηθεί βάσει του νόμου περί οικολογικής σήμανσης όπως τροποποιήθηκε και ισχύει από τις 20 Ιανουαρίου 2009. Όσον αφορά τα κριτήρια χρήσης, ο νόμος περί οικολογικής σήμανσης αναφέρεται στις απαιτήσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιολογική γεωργία (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 834/2007 και τους κανόνες εφαρμογής στις ισχύουσες εκδόσεις τους). Τα προϊόντα που φέρουν την κρατική βιολογική σφραγίδα πρέπει να έχουν παραχθεί και παρασκευαστεί σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς κανόνες και να

αποτελούν μέρος της διαδικασίας ελέγχου ενός εγκεκριμένου οργανισμού οικολογικής επιθεώρησης. Εάν δεν πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, ο νόμος περί οικολογικής σήμανσης όπως αναφέρθηκε και παραπάνω προβλέπει πρόστιμα και κυρώσεις.

Ωστόσο εκτός από την επίσημη οργανική σφραγίδα της ΕΕ και την αντίστοιχη εθνική, υπάρχουν και άλλες ιδιωτικές σφραγίδες/ετικέτες. Σε κάθε περίπτωση οι ιδιωτικές αυτές ετικέτες πρέπει να πληρούν τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ, εκτός από τα δικά τους, συχνά αυστηρότερα, πρότυπα. Κατωτέρω παρατίθενται οι σφραγίδες των μεγαλύτερων γερμανικών ενώσεων βιολογικών τροφίμων.

Κάθε χώρα υποδεικνύει μία ή περισσότερες αρμόδιες αρχές ή εγκρίνει ιδιωτικούς οργανισμούς με σκοπό τον έλεγχο και την πιστοποίηση των ενώσεων και των εταιρειών παραγωγής βιολογικών προϊόντων, ενώ ταυτόχρονα ορίζει μια αρχή υπεύθυνη για την έγκριση και την επίβλεψή τους.

Στην έννομη τάξη της Γερμανίας το ως άνω θεσμικό πλαίσιο έχει ενσωματωθεί με την έκδοση του διατάγματος της 5^{ης} Ιουλίου 2002 το οποίο αφορά στην έγκριση των φορέων ελέγχου σύμφωνα με τον ως άνω αναφερόμενο νόμο για τη βιολογική γεωργία (ÖLGKontrollStZulV). Κάθε εταιρεία που παράγει βιολογικά τρόφιμα πρέπει να επιθεωρείται και να πιστοποιείται από εγκεκριμένο φορέα ελέγχου.

Περισσότερα στοιχεία σχετικά με τις αρμόδιες αρχές των ομόσπονδων κρατιδίων για την εφαρμογή του σχετικού θεσμικού πλαισίου μπορούν να αναζητηθούν στον εξής ηλεκτρονικό σύνδεσμο: <https://bit.ly/2Ntvh0B>, ενώ ο

παρακάτω διαδικτυακός ιστότοπος παρέχει τα στοιχεία επικοινωνίας των εγκεκριμένων φορέων ελέγχου πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων στην χώρα: <https://tinyurl.com/y4m6eqcg>.

Η Ομοσπονδιακή Ένωση Κέντρων Οργανικού Ελέγχου (BVK) αντιπροσωπεύει τους οργανισμούς βιολογικής επιθεώρησης που είναι εγκεκριμένοι από το κράτος σύμφωνα με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για τη βιολογική γεωργία. Η Ένωση διατηρεί τον επίσημο κατάλογο των ελεγχόμενων εταιρειών βιολογικής γεωργίας, στον οποίο οι εγκεκριμένοι οργανισμοί βιολογικής επιθεώρησης υποχρεούνται να τηρούν και να επικαιροποιούν σε τακτική βάση πληροφορίες που σχετίζονται με επιχειρήσεις που έχουν ελεγχθεί και πιστοποιηθεί ως εταιρείες παραγωγής και εμπορίας βιολογικών προϊόντων (βλ. <https://www.oeko-kontrollstellen.de/>). Κατά αυτόν τον τρόπο η BVK πραγματοποιεί περίπου το 90% όλων των βιολογικών επιθεωρήσεων στη Γερμανία και διασφαλίζει την αξιοπιστία της βιολογικής γεωργίας αναπτύσσοντας και εναρμονίζοντας τη διαδικασία επιθεώρησης.

Πριν από την αγορά πρώτων υλών, οι βιολογικοί μεταποιητές και λιανέμποροι πρέπει να ελέγχουν εάν τα προϊόντα προέρχονται πραγματικά από έναν πιστοποιημένο προμηθευτή βιολογικών προϊόντων. Για τη διευκόλυνσή τους έχει δημιουργηθεί ένας επίσημος διαδικτυακός κατάλογος πιστοποιημένων εταιρειών βιολογικής γεωργίας, με το όνομα BioC (<https://www.bioc.info/>), ο οποίος προσφέρει τρέχουσες πληροφορίες για περισσότερες από 70.000 βιολογικές επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν ελεγχθεί από περισσότερους από 30 αρμόδιους εθνικούς φορείς επιθεώρησης από 19 χώρες σε όλο τον κόσμο. Οι καταναλωτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτή τη βάση δεδομένων για να ελέγξουν εάν μια εταιρεία λειτουργεί βάσει της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τη βιολογική γεωργία. Όλες οι εταιρείες που είναι καταχωρημένες έχουν ελεγχθεί σύμφωνα με τη διαδικασία ελέγχου της νομοθεσίας της ΕΕ για τη βιολογική γεωργία και επομένως επιτρέπεται να εμπορεύονται και να διαθέτουν στην αγορά βιολογικά προϊόντα.

Κατά το τρέχον διάστημα η ΕΕ επεξεργάζεται αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου σχετικά με τη βιολογική παραγωγή και την σήμανση των προϊόντων σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να ανταποκριθεί στα κάτωθι:

-Αυστηρότεροι έλεγχοι: Όλοι οι παράγοντες της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων (αγρότες, κτηνοτρόφοι, μεταποιητές, έμποροι, εισαγωγείς) θα ελέγχονται επί τόπου τουλάχιστον μία φορά το χρόνο (ή κάθε δύο χρόνια εάν δεν έχουν καταγραφεί παραβιάσεις κατά τα προηγούμενα τρία χρόνια).

-Δίκαιος ανταγωνισμός: οι παραγωγοί από τρίτες χώρες που θέλουν να πουλήσουν τα προϊόντα τους εντός της ΕΕ πρέπει να τηρούν τους ίδιους κανόνες με τους παραγωγούς της ΕΕ (αρχή της συμμόρφωσης). Οι ισχύοντες κανονισμοί,

σύμφωνα με τους οποίους χώρες εκτός ΕΕ πρέπει να συμμορφώνονται με παρόμοια πρότυπα (αρχή της ισοδυναμίας) πρόκειται να λήξουν.

-Μόλυνση από φυτοφάρμακα: Οι αγρότες πρέπει να λάβουν προληπτικά μέτρα ώστε να αποφύγουν μόλυνση από ακατάλληλα φυτοφάρμακα ή λιπάσματα. Ένα προϊόν θα χάνει την ιδιότητά του ως βιολογική τροφή εάν η μόλυνση οφείλεται σε αμέλεια ή απάτη. Τα κράτη μέλη που έχουν τιμές κατωφλίου για μη εγκεκριμένες ουσίες στα βιολογικά τρόφιμα μπορούν να συνεχίσουν να τις χρησιμοποιούν, αλλά πρέπει να επιτρέπουν την κυκλοφορία στην αγορά τους βιολογικών τροφών από άλλες χώρες της ΕΕ (Οι κανονισμοί για την καταπολέμηση της μόλυνσης θα αξιολογηθούν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έως το 2025).

-Καλύτερη προμήθεια βιολογικών σπόρων και ζώων: σε κάθε κράτος μέλος θα δημιουργηθεί ηλεκτρονική βάση δεδομένων για τη διαθεσιμότητα οργανικών σπόρων και ζώων.

-Μικτές εκμεταλλεύσεις: Οι αγρότες μπορούν να παράγουν τόσο συμβατικά όσο και βιολογικά προϊόντα, αλλά πρέπει να διαχωρίσουν σαφώς τις γεωργικές δραστηριότητες μεταξύ τους.

-Οι διαδικασίες πιστοποίησης για τους μικρούς ιδιοκτήτες θα απλοποιηθούν.

-Το πεδίο επεκτείνεται ώστε να περιλαμβάνει και άλλα προϊόντα όπως αλάτι, φελλό και αιθέρια έλαια, ενώ επιπρόσθετα προϊόντα αναμένεται να προστεθούν αργότερα.

Οι νέοι κανόνες εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Απρίλιο του 2018. Τον Οκτώβριο του 2020, το Κοινοβούλιο ψήφισε υπέρ της αναβολής εφαρμογής των κανόνων κατά ένα έτος, ήτοι από την 1η Ιανουαρίου 2022, προκειμένου να δώσει το χρονικό περιθώριο στις αρμόδιες αρχές των κρατών – μελών (οι οποίες καλούνται παράλληλα να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της κρίσης της πανδημίας του κορωνοϊού) να συμπληρώσουν και να εναρμονίσουν το εθνικό νομοθετικό τους πλαίσιο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Χρηματοδότηση

Σκοπός του ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης για τα βιολογικά προϊόντα είναι να βοηθήσει τους αγρότες, τους διανομείς και τους εμπόρους λιανικής της ΕΕ να προσαρμοστούν στις αλλαγές που περιλαμβάνονται στους νέους κανονισμούς.

Το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» για τη γεωργία επικεντρώνεται ιδιαίτερα στην αύξηση της αποδοτικότητας της παραγωγής και στην πρόληψη των ζημιών στο φυσικό περιβάλλον. Αρκετά από τα έργα αυτά αφορούν άμεσα τη βιολογική παραγωγή. Η ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για την παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας (ΕΣΚ-AGRI) συνδέει γεωργούς και ερευνητές με

σκοπό την επιτάχυνση της καινοτομίας στις γεωργικές καλλιέργειες. Επιπλέον, η ΕΕ έχει ιδρύσει το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT) για την τόνωση της καινοτομίας. Η πρωτοβουλία EIT-Food εστιάζει στην επιχειρηματικότητα και την καινοτομία στον τομέα των τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων και των βιολογικών.

Η Γερμανία έλαβε για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 περίπου € 6,3 δις για τον τομέα της γεωργίας, τα οποία σύμφωνα με τους κανόνες της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) επιμερίζονται σε δύο πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας αφορά στη χορήγηση άμεσων ενισχύσεων προς τους γεωργούς. Το 30% των άμεσων ενισχύσεων αυτών χρησιμοποιείται για πληρωμές οι οποίες συνδέονται με την εισαγωγή και χρήση μεθόδων στις γεωργικές καλλιέργειες που ευνοούν την προστασία του περιβάλλοντος. Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει στοχοθετημένα προγράμματα χρηματοδότησης για μία βιώσιμη και φιλική προς το περιβάλλον αγροτική ανάπτυξη. Αυτά τα προγράμματα μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν δράσεις για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας. Για τον δεύτερο πυλώνα, διατίθενται από ευρωπαϊκά κονδύλια ετησίως στη Γερμανία, περίπου € 1,3 δις, τα οποία χρησιμοποιούνται για τις ως άνω αναφερόμενες δράσεις, οι οποίες συγχρηματοδοτούνται παράλληλα από εθνικά κονδύλια.

Για το έτος 2021-2022, η Επιτροπή σχεδιάζει να διαθέσει ειδικό κονδύλι για τη βιολογική γεωργία, ύψους € 40 εκ.. Το κονδύλι αυτό θα συγχρηματοδοτήσει δράσεις προώθησης και εκστρατείες ενημέρωσης για τον τομέα βιολογικής παραγωγής της ΕΕ, με σκοπό την ευαισθητοποίηση των γεωργών και των καταναλωτών και την τόνωση της ζήτησης.

Σε εθνικό επίπεδο στη Γερμανία, αρμόδια για την εφαρμογή των κανονισμών της ΕΕ καθώς και της ομοσπονδιακής νομοθεσίας που αφορά στη βιολογική γεωργία, είναι τα 16 ομόσπονδα κρατίδια της χώρας. Η ΕΕ συνεισφέρει 50 έως 75 % στη χρηματοδότηση των μέτρων για την ανάπτυξη αγροτικών περιοχών. Εκτός από τη χρηματοδότηση από την ΕΕ, τα ομόσπονδα κρατίδια μπορούν επίσης να κάνουν χρήση ομοσπονδιακών κεφαλαίων. Για να το κάνουν αυτό, πρέπει να συμμορφωθούν με τους κανόνες του προγράμματος- πλαισίου της ΚΑΠ, καθώς και της θεσπισμένης νομοθεσίας σε ομοσπονδιακό επίπεδο.

Κρατικά προγράμματα τα οποία τρέχουν αυτή την περίοδο είναι, για παράδειγμα, το KULAP στη Βαυαρία και στο Βρανδεμβούργο και το FAKT (πρώην ΜΕΚΑ) στη Βάδη-Βυρτεμβέργη. Περισσότερες πληροφορίες για τα ποσοστά εθνικής χρηματοδότησης ανά κρατίδιο είναι αναρτημένα στον ιστότοπο της πύλης ενημέρωσης για τη βιολογική γεωργία [Ökolandbau.de](https://bit.ly/3sKUYdm) (βλ. <https://bit.ly/3sKUYdm>).

ΣΤ.2 Επιπτώσεις θεσμικού πλαισίου στον ανταγωνισμό

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το συνεχώς προσαρμοζόμενο στα μεταβαλλόμενα δεδομένα και υγιεινά πρότυπα διατροφής θεσμικό πλαίσιο έχει δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να αναπτυχθεί με γοργούς ρυθμούς, τα τελευταία χρόνια στη Γερμανία, η αγορά βιολογικών προϊόντων.

Η ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία έχουν καταφέρει να εγκαθιδρύνουν τα τελευταία χρόνια ένα απόλυτα υγιές και θεμιτό πλαίσιο ανταγωνισμού μεταξύ των βιοκαλλιεργητών της Γερμανίας και του εξωτερικού, με βάση τη διασφάλιση της αρχής της ισοδυναμίας των κανόνων παραγωγής και παρασκευής, αλλά και των αυστηρών μέτρων ελέγχου και ασφάλειας προϊόντων που παράγονται τόσο εντός όσο και εκτός ΕΕ.

Ως εκ τούτου τα υψηλά επίπεδα συμμόρφωσης των επαγγελματιών του κλάδου βιολογικών προϊόντων τα οποία προκύπτουν από το θεσμικό πλαίσιο το οποίο προσαρμόζεται συνεχώς στις απαιτήσεις της αειφορίας και της βιωσιμότητας έχουν εμψύσει τα τελευταία χρόνια στους καταναλωτές στη Γερμανία την αίσθηση ασφάλειας και υγείας των βιολογικών προϊόντων.

Ειδικότερα ως προς τα βιολογικά τρόφιμα πρέπει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα που παρατέθηκαν ανωτέρω, το μερίδιο αγοράς τους στη συνολική αγορά τροφίμων βαίνει αυξανόμενο και σε αυτό συντείνει τόσο το υψηλό επίπεδο ρυθμιστικού πλαισίου που έχει εγκαθιδρύνει η πολιτεία όσο και οι σχετικές ενημερωτικές καμπάνιες αναφορικά με τα οφέλη της βιολογικής κουλτούρας για την υγεία των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών. Ένα εκ των βασικών συμπερασμάτων της «Ετήσιας Έκθεσης Διατροφής» που δημοσίευσε τον Μάιο του 2020 το Ομοσπονδιακό Υπουργείο για τη Διατροφή και τη Γεωργία, είναι ότι ένας στους δύο καταναλωτές στη Γερμανία δηλώνει, πλέον, εξοικειωμένος με τη σήμανση βιολογικών προϊόντων.

Ο λεγόμενος «πράσινος» στόχος της γερμανικής στρατηγικής αειφορίας είναι ότι το 20% της έκτασης που χρησιμοποιείται σήμερα για τη συμβατική γεωργία θα πρέπει να χρησιμοποιείται έως το 2030 για τη βιολογική γεωργία. Με την εκπλήρωση αυτού του στόχου το σημερινό μερίδιο αγοράς των βιολογικών προϊόντων αναμένεται έως το 2030 να τετραπλασιαστεί.

Στη γερμανική στρατηγική αειφορίας, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έχει επίσης θέσει ως στόχο να διασφαλίσει έως το 2030, ότι τουλάχιστον το 34% των προϊόντων με κρατική περιβαλλοντική ετικέτα θα είναι ιδιαίτερα φιλικά προς το περιβάλλον. Συνολικά αυτό θα σημάνει εξαπλάσια περίπου αύξηση του μεριδίου αγοράς των βιολογικών προϊόντων μέσα στα επόμενα 10 χρόνια.

Όλο και περισσότερες συμβατικές γερμανικές εκμεταλλεύσεις μετατρέπονται σε βιολογική παραγωγή από το 2016. Σύμφωνα με το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Διατροφής και Γεωργίας, το ποσό της βιολογικής καλλιέργειας στη Γερμανία ανήλθε για το έτος 2019 στα 1,6 εκατομμύρια εκτάρια (+ 7,7% συγκριτικά με το 2018). Αυτό αντιστοιχεί περίπου στο ένα δέκατο της καλλιεργήσιμης γεωργικής γης. Αυτό υποδηλώνει ότι ολοένα και περισσότεροι αγρότες ενδιαφέρονται για τη βιολογική γεωργία και έτσι μπορούν να εξυπηρετήσουν καλύτερα την αυξανόμενη ζήτηση των Γερμανών καταναλωτών για βιολογικά τρόφιμα. Το 2019, για παράδειγμα, η παραγωγή βιολογικού γάλακτος ήταν 62% υψηλότερη από ό, τι το 2016. Η βιολογική αρόσιμη γη αυξήθηκε κατά 53%, ο πληθυσμός των χοίρων που εκτρέφονται με βιολογικά μέσα κατά 57% και η έκταση των βιολογικών λιβαδιών κατά 43%.

Ωστόσο σύμφωνα με τους οικονομικούς αναλυτές ο έντονος ανταγωνισμός που επικρατεί κατά τα 2 τελευταία χρόνια μεταξύ των μεγάλων λιανοπωλητών τροφίμων (όμιλοι EDEKA, Rewe, Schwarz, Aldi) από τους οποίους διακινείται ο μεγαλύτερος όγκος βιολογικών τροφίμων αναμένεται να μειώσει τα επόμενα χρόνια τα περιθώρια κέρδους για τα βιολογικά προϊόντα που διακινούνται στα εξειδικευμένα καταστήματα λιανικής πώλησης βιολογικών τροφίμων.

Ωστόσο ενθαρρυντικό παραμένει το στοιχείο ότι η εγχώρια παραγωγή βιολογικών πρώτων υλών, η οποία για μεγάλο χρονικό διάστημα υστερούσε στη Γερμανία και που πλέον έχει ανακάμψει δυναμικά, δεν έχει αναστείλει την ανάγκη πραγματοποίησης εισαγωγών και αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μεγάλη ζήτηση που έχουν τα βιολογικά προϊόντα και δη τα βιολογικά τρόφιμα στη γερμανική αγορά.

Ωστόσο εδώ και αρκετά χρόνια, τα βιολογικά προϊόντα αποτελούν έναν από τους μεγαλύτερους μοχλούς ανάπτυξης του εμπορίου τροφίμων. Σύμφωνα με την Ένωση Βιομηχανίας Βιολογικών Τροφίμων (BÖLW), οι πωλήσεις βιολογικών τροφίμων και ποτών στις μεγαλύτερες αλυσίδες λιανικής πώλησης τροφίμων στη Γερμανία ανήλθαν το 2019 στα € 7 δισ. ευρώ, αυξανόμενες κατά 11,4% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος.

Η ανάγκη τήρησης υψηλών προτύπων και προδιαγραφών κυκλοφορίας στην ευρωπαϊκή αγορά βιολογικών προϊόντων, αλλά και η κυκλοφορία πληθώρας εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων οδηγούν σε υψηλό ανταγωνισμό και συνακόλουθα σε πτώση των τιμών, κάτι το οποίο δρα επ' ωφελεία του καταναλωτή.

Z. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Z.1 Παράγοντες που επηρεάζουν ζήτηση –προσφορά

Βασικό συμπέρασμα της παρούσας έρευνας είναι η συνεχής και σε σταθερή ετήσια βάση, αύξηση της ζήτησης για βιολογικά αγαθά στη γερμανική αγορά.

Αναλύοντας τα στατιστικά δεδομένα των τελευταίων πέντε ετών, χρονιές κατά τις οποίες ο τζίρος των βιολογικών προϊόντων βαίνει αυξανόμενος, αλλά και τις έρευνες που διεξήχθησαν κατά τους τελευταίους μήνες σχετικά με τις καταναλωτικές συνήθειες στη Γερμανία, συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι Γερμανοί καταναλωτές είναι αρκετά ευαισθητοποιημένοι στο θέμα των βιολογικών προϊόντων. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2018 οι πωλήσεις βιολογικών τροφίμων αντιπροσώπευαν το 5,3% της συνολικής αγοράς τροφίμων, ενώ το 2019 το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 5,7%, καταγράφοντας συνολικό τζίρο περί τα 11,9 δις €.

Όπως χαρακτηριστικά καταδεικνύουν και οι αναλύσεις των εκπροσώπων του κλάδου, αλλά και οι αναφορές του Ομοσπονδιακού Υπουργείου για τη Διατροφή και τη Γεωργία (BMEL) η σταθερή ετήσια αύξηση της ζήτησης στον εν λόγω κλάδο θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια.

Σημαντικός παράγοντας που φαίνεται να επηρεάζει επίσης τη ζήτηση για βιολογικά προϊόντα σε παγκόσμιο επίπεδο είναι η κλιματική αλλαγή. Η βιολογική καλλιέργεια και η βιολογική εκτροφή των ζώων είναι πολύ πιο φιλικές προς το περιβάλλον, επομένως πολλοί καταναλωτές αναζητούν τη δική τους συμβολή στη δράση κατά της οικολογικής καταστροφής, δια μέσω της προτίμησης ενός βιολογικού προϊόντος αντί του αντίστοιχου συμβατικού.

Επιπροσθέτως, ο σύγχρονος τρόπος διαβίωσης και διατροφής, ενδεχομένως και η μόδα, έχουν δημιουργήσει μια ανερχόμενη τάση στη Γερμανία, κυρίως ανάμεσα σε μικρότερες ηλικιακές ομάδες, για περισσότερο υγιεινή διαβίωση με σεβασμό παράλληλα προς το περιβάλλον. Όπως αναλύθηκε παραπάνω, τα βιολογικά προϊόντα και ιδίως τα τρόφιμα, αναπτύσσονται με πολύ πιο φυσικούς τρόπους από ότι τα συμβατικά. Τα ζώα βιολογικής κτηνοτροφίας εκτρέφονται με υγιεινά προϊόντα, δεν καταναλώνουν φάρμακα και διαβιούν γενικά σε καλύτερες συνθήκες.

Όπως αναλύεται και στο Ökobarometer το οποίο εκδίδει το Ομοσπονδιακό Υπουργείο για τη Διατροφή και τη Γεωργία (BMEL), ετησίως, η ευαισθητοποίηση των νεότερων σε ηλικία ατόμων είναι αποτέλεσμα τόσο της εκπαίδευσης, όσο και της ενημέρωσης (από το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) σχετικά με τα οφέλη των βιολογικών προϊόντων και ειδικότερα των τροφίμων.

Η πανδημία του κορωνοϊού κατέδειξε με τον πλέον σαφή τρόπο ότι σε περιόδους κρίσεων οι άνθρωποι τείνουν να στρέφονται προς πιο υγιεινούς και βιώσιμους τρόπους ζωής και διατροφής. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε και στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Forum Τροφίμων και Γεωργίας, το οποίο διεξήχθη ψηφιακά φέτος (18-22.01.2021), η επισιτιστική ασφάλεια και η βιωσιμότητα των συστημάτων τροφίμων για την πρόληψη μελλοντικών πανδημιών, δια μέσω της ενσωμάτωσης της καινοτομίας στα συστήματα γεωργικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, καθώς και των καναλιών που συνδέουν παραγωγούς φρέσκων τροφίμων με αστικά κέντρα και μητροπόλεις κατά τις περιόδους κρίσεων και κλιματικής αλλαγής, βρίσκεται πλέον στο επίκεντρο των συζητήσεων σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Επί της ουσίας, η τρέχουσα πανδημία τόνωσε περαιτέρω την ήδη αυξανόμενη καταναλωτική επιθυμία των Γερμανών αγοραστών για αγορά προϊόντων, τα οποία έχουν παραχθεί με φυσικές μεθόδους. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την έρευνα του Συνδέσμου Κατασκευαστών Οικολογικών Τροφίμων (AöL), στην οποία η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δηλώνει ότι επιθυμεί να διατηρήσει την καταναλωτική του αυτή συνήθεια ακόμη και μετά το τέλος της πανδημίας. Το στοιχείο αυτό, συνεπώς, είναι δηλωτικό του αυξητικού ρυθμού της ζήτησης για βιολογικά προϊόντα στη γερμανική αγορά. Μάλιστα εάν αυτό συνδυαστεί με την παρατηρούμενη σχετική σταθερότητα των τιμών των βιολογικών αγαθών (για τους λόγους που αναλύθηκαν στην Ενότητα Ε.4.), προκύπτει άλλος ένας ενισχυτικός της ζήτησης παράγοντας.

Τα βιολογικά προϊόντα στη Γερμανία διατίθενται στην αγορά μέσω πολλαπλών σημείων πώλησης, όπως π.χ. υπεραγορές, εξειδικευμένα σημεία πώλησης, εκπαιδευτικά καταστήματα, φαρμακεία, εβδομαδιαίες υπαίθριες αγορές κλπ. Αρκετοί από τους παραγωγούς δραστηριοποιούνται τα τελευταία χρόνια και στην αγορά λιανικής πώλησης, διαθέτοντας παράλληλα ολοκληρωμένο δίκτυο από υπεραγορές και καταστήματα τροφίμων με βιολογικά προϊόντα, τα οποία αρκετά συχνά πληρούν υψηλότερα πρότυπα ποιότητας από τα ευρωπαϊκά. Η διασφάλιση αυτών των προτύπων είναι εγγυημένη χάρη στην κάθετη παραγωγή και τους αυστηρούς ελέγχους σε όλα τα στάδια, από την κατασκευή των πρώτων υλών έως την τυποποίηση, τη συσκευασία και το μάρκετινγκ, στο οποίο αποδίδουν μεγάλη σημασία για την προβολή και θέση των προϊόντων τους στα ράφια των γερμανικών καταστημάτων.

Μελέτες που έχει αναθέσει το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Διατροφής και Γεωργίας (BMEL) σε ανεξάρτητους αναλυτές καταλήγουν στο ότι οι αποδόσεις της βιολογικής γεωργίας σε σύγκριση με εκείνες της συμβατικής είναι χαμηλότερες. Οι χαμηλότερες αποδόσεις προκύπτουν ως αποτέλεσμα της ανάγκης κατοχής μεγαλύτερων εκτάσεων γης για την παραγωγή της ίδιας ποσότητας προϊόντος συγκριτικά με τη συμβατική γεωργία. Σε αυτό το πλαίσιο,

συγκριτικές αναλύσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των συμβατικών και βιολογικών συστημάτων καλλιέργειας καταλήγουν σε διαφορετικά αποτελέσματα.

Η έκταση καλλιεργούμενης γης είναι πεπερασμένη. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με τα όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω για το διανοιγόμενο περιθώριο κέρδους από τη δραστηριοποίηση των καλλιεργητών στον βιολογικό τομέα παραγωγής προϊόντων οδηγεί τα τελευταία χρόνια στην ανάγκη μετατροπής των συμβατικών καλλιεργειών σε βιολογικές. Για το σκοπό αυτό δίνονται σχετικά οικονομικά κίνητρα προς τους αγρότες και τους κτηνοτρόφους τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο. Έτσι τα εγγεγραμμένα βιολογικά αγροκτήματα στη Γερμανία, ανέρχονται σε πάνω από 33.000 τα οποία αντιστοιχούν σε περίπου 16.000 στρέμματα (1,6 εκ. εκτάρια). Σε σχέση με τη συνολική καλλιεργήσιμη γη της Γερμανίας, η έκταση βιολογικής καλλιέργειας αποτελεί σήμερα περίπου το 10%. Περισσότερα από 80.000 είδη με σφραγίδα «βιολογικής προέλευσης» είναι επί του παρόντος διαθέσιμα στις αγορές λιανικής της Γερμανίας, με τα μεγαλύτερο μέρος αυτών να είναι τρόφιμα (κυρίως ζεστά ροφήματα, βότανα, μπαχαρικά και ψωμί ή άλλα προϊόντα φούρνου).

Z.2 Προοπτικές ελληνικών προϊόντων

Μπορεί η γερμανική παραγωγή βιολογικών προϊόντων και ειδικότερα τροφίμων να έχει αυξηθεί κατά τα τελευταία χρόνια, ωστόσο τα εισαγόμενα προϊόντα του κλάδου δεν φαίνεται να χάνουν το μερίδιο της αγοράς τους στα ράφια των καταστημάτων. Πολλά είναι τα τρόφιμα, κυρίως οπωροκηπευτικά, που εξαιτίας των κλιματολογικών συνθηκών δεν μπορούν να παραχθούν στη Γερμανία. Η αυξανόμενη δε ζήτηση που υπάρχει στη γερμανική αγορά για βιολογικά προϊόντα καθιστά αναπόφευκτα τη Γερμανία ως έναν από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς στον κλάδο παγκοσμίως. Η ανάγκη τήρησης υψηλών προτύπων και προδιαγραφών στην αγορά των βιολογικών προϊόντων, αλλά και η κυκλοφορία πληθώρας εγχώριων και εισαγόμενων προϊόντων οδηγούν, ωστόσο, σε υψηλό ανταγωνισμό.

Ειδικότερα, όπως διαπιστώθηκε και κατά την επιτόπια έρευνα (Ιανουάριος 2021), αλλά και από τις επαφές του Γραφείου ΟΕΥ Βερολίνου με εκπροσώπους επιχειρήσεων του κλάδου, μερικά από τα βιολογικά τρόφιμα τα οποία φαίνεται ότι δεν παράγει η Γερμανία σε επαρκείς ποσότητες και ως εκ τούτου εισάγει είναι τα εξής: πορτοκάλια, ακτινίδια, πιπεριές, ντομάτες, όσπρια, χυμοί πορτοκαλιού και μήλου, ελαιόλαδο και ρύζι.

Με δεδομένο ότι η χώρα μας αφενός έχει εδραιωμένη παρουσία στην κυκλοφορία βιολογικού ελαιολάδου και ελιών στη γερμανική αγορά, αφετέρου

παράγει όλα σχεδόν τα φρέσκα φρούτα-λαχανικά και όσπρια, τα οποία εισάγει η Γερμανία κυρίως από γειτονικές της Ελλάδας αγορές, όπως π.χ. Ισπανία και Ιταλία, και τα οποία λόγω κλιματολογικών συνθηκών δεν μπορεί να καλλιεργήσει, συνάγεται το συμπέρασμα ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια αύξησης του μεριδίου των ελληνικών βιολογικών φρούτων, λαχανικών, χυμών φρούτων και οσπρίων στη γερμανική αγορά.

Τα ελληνικά βιολογικά οπωροκηπευτικά, αλλά και τα ελληνικά όσπρια, τα οποία καλλιεργούνται σε ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες, χωρίς την ανάγκη για χρήση πρόσθετων χημικών ουσιών και τα οποία παράγονται πληρώντας συχνά αυστηρότερα πρότυπα συμμόρφωσης από τα ευρωπαϊκά, θα μπορούσαν να 'εκμεταλλευτούν' την ευκαιρία που δημιουργεί η πανδημία και τα νέα υγιεινά πρότυπα βιώσιμης και υγιεινής διατροφής και να εισέλθουν στη γερμανική αγορά βιολογικών τροφίμων, ή όσα το έχουν ήδη κάνει να εδραιώσουν την παρουσία τους έτι περαιτέρω.

Εξαιτίας του υψηλού ανταγωνισμού που επικρατεί στον εν λόγω αυξημένων προδιαγραφών και απαιτήσεων κλάδο, ενδεικτικές προτάσεις προς τους Έλληνες παραγωγούς και εμπόρους βιολογικών προϊόντων με εξαγωγική προς τη Γερμανία δραστηριότητα είναι οι κάτωθι:

-ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και χρήση σύγχρονων μεθόδων στις διαδικασίες παραγωγής βιολογικών προϊόντων

-ανάπτυξη κατάλληλου δικτύου επαφών με επιτόπιους παραγωγούς, χονδρεμπόρους ή λιανοπωλητές, ανάλογα με το είδος του προϊόντος τους

-εξασφάλιση/διατήρηση χαμηλών τιμών προκειμένου τα προϊόντα τους να μπορέσουν να ανταποκριθούν στην άκρως ανταγωνιστική και απαιτητική γερμανική αγορά

-χρήση ενός αρκετά στοχευμένου τρόπου προβολής των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των προϊόντων τους (ρόλος marketing)

-χρήσιμη δε αξιολογείται η γνώση της γερμανικής γλώσσας, προκειμένου να διευκολύνεται η καθημερινή επικοινωνία των Ελλήνων εξαγωγέων

Επιπροσθέτως, η συμμετοχή των Ελλήνων παραγωγών και εξαγωγέων, καθώς και των Ενώσεων/Συνεταιρισμών αυτών σε Διεθνείς Εκθέσεις στη Γερμανία, όπως οι παρακάτω οι οποίες αποτελούν τις σημαντικότερες στον τομέα της αγοράς βιολογικών προϊόντων, κρίνεται επιβεβλημένη, προκειμένου να επιτευχθεί η προβολή των προϊόντων τους με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο:

- Διεθνής Έκθεση βιολογικών προϊόντων “Biofach+Vivaness”, Νυρεμβέργη, ετησίως (www.biofach.de, www.vivaness.de)
- Διεθνής Έκθεση Τροφίμων “Anuga”, Κολωνία, ανά δύο έτη (www.anuga.de)
- Διεθνής Αγροτοοικονομική Έκθεση “Grüne Woche”, Βερολίνο, ετησίως (www.gruenewoche.de)
- Διεθνής Έκθεση Νωπών Οπωροκηπευτικών “Fruit Logistica”, Βερολίνο, ετησίως (www.fruitlogistica.com)

Τέλος, από την επικοινωνία του Γραφείου μας με εκπροσώπους γερμανικών επιχειρήσεων τροφίμων οι οποίες δραστηριοποιούνται και στον κλάδο των βιολογικών προϊόντων, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η είσοδος των Ελλήνων παραγωγών σε γερμανικές υπεραγορές τροφίμων, προτείνεται να πραγματοποιείται μέσω μεγάλων χονδρεμπόρων που ήδη τροφοδοτούν μεγάλες αλυσίδες Supermarket και εκπτωτικά καταστήματα στη Γερμανία. Για τον σκοπό αυτό προτείνεται η συγκρότηση πολλών μεμονωμένων παραγωγών σε συνεταιρισμό ή ένωση, με σκοπό την καλύτερη προσαρμογή στις απαιτήσεις των μεγάλων ποσοτήτων εξαγωγής προς τη γερμανική αγορά.

Η. ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Γερμανική υπηρεσία τελωνείων (Zoll):

https://www.zoll.de/DE/Home/home_node.html

Ένωση Βιομηχανίας Οικολογικών Τροφίμων (BÖLW):

<https://www.boelw.de/>

Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή (Eurostat):

<https://ec.europa.eu/eurostat/de/home>

Ομοσπονδιακή Υπηρεσία για τη Γεωργία και τη Διατροφή (BLE):

https://www.ble.de/DE/Startseite/startseite_node.html

Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Περιβάλλοντος (Umwelt Bundesamt):

<https://www.umweltbundesamt.de/>

Ομοσπονδιακό Υπουργείο για τη Διατροφή και τη Γεωργία (BMEL):

https://www.bmel.de/DE/Home/home_node.html

Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO):

<http://www.fao.org/home/en/>

Κατάστημα Βιολογικών Τροφίμων Alnatura (Alnatura Produktions- und Handels GmbH):

<https://www.alnatura.de/de-de/>

Κατάστημα Βιολογικών Τροφίμων Bio Company (BIO COMPANY GmbH):

<https://www.biocompany.de/>

Κατάστημα Βιολογικών Ειδών Denn's Biomarkt (Denn's Biomarkt GmbH):

<https://www.denns-biomarkt.de/berlin-grolmanstr-48/marktseite/>

Υπεραγορά Edeka:

<https://www.edeka.de/>

Ενδεικτικός Κατάλογος Συνδέσμων Βιολογικών Παραγωγών

<https://www.oekolandbau.de/service/adressen/anbauverbaende/>

Ενημερωτικές Πύλες στο διαδίκτυο:

Agora:

<https://agora.mfa.gr/>

Biofach:

<https://www.biofach.de/>

Biohandel:

<https://biohandel.de/>

Biomagazin:

<https://www.biomagazin.de/>

Biomarkt:

<https://www.biomarkt.de/>

bioPress:

<https://www.biopress.de/index.html>

Foodwatch, die essensetter:

<https://www.foodwatch.org/de/startseite/>

Ökolandbau:

<https://www.oekolandbau.de/>

Statista:

<https://de.statista.com/>

Supermarktblog:

<https://www.supermarktblog.com/>

Topagrar online:

<https://www.topagrar.com/>